

TAX, AUDIT & ACCOUNTANCY

NR
N° **66**

JAARGANG 15 / 15e ANNEE
MAART /
MARS 2020
4X/JAAR / 4X/AN

Belangenconflictprocedure in het WVV te cumuleren met andere uitkeringsregelingen? – Procédure de conflit d'intérêts dans le CSA à cumuler avec d'autres régimes de limitation des distributions de bénéfices ?

- Réforme de l'impôt des sociétés pour les petites sociétés**
- WVV: gevolgen voor vennootschapsgroepen van de invoering van het meervoudig stemrecht**

- 01** Editoriaal van de Voorzitter van het IBR
Editorial du Président de l'IRE
-
- 06** Is de nieuwe belangenconflictprocedure in het WVV te cumuleren met andere uitkeringsregelingen ter bescherming van het vennootschapsbelang en het belang van de aandeelhouders?
-
- 18** *La réforme de l'impôt des sociétés pour les petites sociétés*
-
- 29** De invoering van het meervoudig stemrecht in het WVV en de gevolgen voor vennootschapsgroepen
-
- 39** Woord van de Hoofdredacteur
Belastingregeling voor ondernemingen: voor een "Dienst beslissingen houdende vereenvoudiging"
Mot du Rédacteur en chef
Imposition des entreprises : pour un « Service des décisions de simplification »
-

TAX AUDIT & ACCOUNTANCY

Revue trimestrielle du Centre d'Information du Révisoriat d'entreprises (ICCI)
Abréviations recommandées : TAA

Driemaandelijks tijdschrift van het Informatiecentrum voor het Bedrijfsrevisoraat (ICCI)
Aanbevolen afkorting: TAA

**COMITE DE REDACTION
REDACTIECOMITE**

L. Acke
P.P. Berger
T. Carlier
M. De Wolf (Hoofdredacteur/Rédacteur en chef)
T. Dupont
A. Jorissen
F. Maillard
P. Minne
D. Schockaert
C. Van der Elst

**SECRETARIAT DE REDACTION
REDACTIESECRETARIAAT**

ICCI
E. Vanderstappen, C. Luxen et/en
S. De Blauwe
Bd. E. Jacquainlaan 135
1000 Brussel - Bruxelles

**EDITEUR RESPONSABLE
VERANTWOORDELIJKE UITGEVER**

P.P. Berger
Bd. E. Jacquainlaan 135
1000 Bruxelles - Brussel

**MISE EN PAGE
VORMGEVING**

die Keure/la Charte
Brugge

Editoriaal van de Voorzitter van het IBR

Beste TAA-lezer,

Het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR) heeft een lange traditie van deelname aan de activiteiten van internationale instellingen die verband houden met het beroep. Meer in het bijzonder verleent het IBR al vele jaren zijn medewerking voor het waarborgen van de ontwikkeling van het auditberoep in de Democratische Republiek Congo. Dit resulteerde na verloop van tijd in diverse conventies waarvan de eerste dateert van 40 jaar geleden. Deze conventie werd in 1980 ondertekend tussen het IBR en de destijds bestaande particuliere accountancy-instanties van de DRC. Verscheidene andere conventies volgden, waardoor talrijke Congolese stagiairs konden genieten van een vorming en een stagecontract in Belgische bedrijfsrevisorenkantoren, in aanvulling op hun academische loopbaan, dankzij de hulp van onder andere de Congolese ministeries van Financiën en Samenwerking en de Belgische minister van Ontwikkelingssamenwerking.

Bij wet nr. 15/002 van 19 februari 2015 wordt in de Democratische

Editorial du Président de l'IRE

Cher lecteur du TAA,

L'Institut des Réviseurs d'Entreprises (IRE) a une longue tradition dans la participation aux activités des institutions internationales en liaison avec la profession. De manière plus spécifique, l'IRE coopère depuis de longues années afin d'assurer le développement du métier de l'audit en République démocratique du Congo. Cela s'est traduit au fil du temps dans diverses conventions, dont la première remonte à 40 ans. Elle a été signée en 1980 entre l'IRE et les instances comptables privées de RDC qui étaient en place à l'époque. Plusieurs autres conventions ont suivi, permettant de faire bénéficier de nombreux stagiaires congolais d'une formation et d'un contrat de stage dans des cabinets belges de révision, en complément de leur parcours académique, grâce à l'aide entre autres des ministères congolais des finances et de la coopération, et du ministre belge de la coopération.

Par la loi n° 15/002 du 19 février 2015, la République démocratique

Republiek Congo een officiële instelling opgericht ter begeleiding van de beroepen van accountant en wettelijke auditor in de DRC: de *Ordre National des Experts-Comptables* (ONEC). De ONEC streeft meerdere doelstellingen na, waaronder meer bepaald het toezien op de goede uitvoering van de aan zijn leden toevertrouwde opdrachten, het waken over de organisatie en de permanente vorming van een korps van beroepsbeoefenaars die in staat zijn om het accountantsberoep uit te oefenen met alle vereiste waarborgen inzake bevoegdheid en onafhankelijkheid, het bevorderen van het maatschappelijk welzijn van zijn leden en tot slot het toelaten van de uitoefening van het accountantsberoep. In de DRC omvat deze ook deze van de wettelijke auditor.

In het kader van de oprichting van de ONEC en onder het gezag van de speciale commissie belast met de accreditatie van de eerste leden van de ONEC, hebben zes bedrijfsrevisoren, in opdracht van het IBR, in juli 2016 actief deelgenomen aan de mondelinge examensessies van de kandidaat-accountants / commissarissen door te zetelen in jury's georganiseerd in Kinshasa, Lubumbashi en Goma.

De effectieve lancering van de werkzaamheden van de ONEC kreeg vorm in 2019 met de oprichting van de verschillende provincieraden, en werd afgesloten met een academische dag

du Congo s'est dotée d'un organisme officiel pour encadrer les professions d'expert-comptable et de contrôleur légal des comptes en RDC : l'Ordre National des Experts-Comptables (ONEC). L'ONEC poursuit plusieurs objectifs, dont notamment veiller au bon accomplissement des missions confiées à ses membres, veiller à l'organisation et à la formation permanente d'un corps de professionnels capables d'exercer la profession d'expert-comptable avec toutes les garanties requises du point de vue de la compétence et de l'indépendance, promouvoir le bien-être social de ses membres et finalement autoriser l'exercice de la profession d'expert-comptable. En RDC, cell-ci inclut celle de contrôleur légal des comptes.

Dans le cadre de la mise en place de l'ONEC et sous l'autorité de la commission spéciale chargée de l'agrément des premiers membres de l'ONEC, six réviseurs d'entreprises, mandatés par l'IRE, ont activement participé en juillet 2016 aux séances d'examens oraux des candidats experts-comptables/commissaires aux comptes, dans des jurys organisés à Kinshasa, Lubumbashi et Goma.

Le lancement effectif des travaux de l'ONEC s'est concrétisé en 2019 par la mise en place des différents conseils provinciaux, et s'est finalisé par une journée académique et la première

en de eerste algemene vergadering van de ONEC gehouden op 13 en 14 januari 2020 in Kinshasa onder toezicht van het COREF (*Comité d’Orientation de la Réforme des Finances Publiques* in de DRC). Bij die gelegenheid werd de Nationale Raad, samengesteld uit zes leden, geïnstalleerd. De Nationale Raad, representatief voor het beroep in de DRC, is samengesteld uit: de heren Benjamin NZAILU, Voorzitter, Jean-Jacques MUKULA MIJI, Ondervoorzitter, Jean-Marie TUMBA, verslaggever, Roger KAMBALE, adjunct-verslaggever, Raphael MBIYA, penningmeester, en mevrouw Diane-Ester NAMUNTUTU, adjunct-penningmeester.

De Erevoorzitter van het IBR Thierry DUPONT en de Ondervoorzitter van het IBR Fernand MAILLARD werden uitgenodigd om deel te nemen aan deze academische dag en de eerste algemene vergadering in Kinshasa.

Deze vergadering heeft meer dan 500 accountants uit het hele land die lid zijn van de ONEC bijeengebracht en werd voorafgegaan door een academische dag waarop de vertegenwoordigers van het IBR uitgebreid de gelegenheid hadden om de ervaring van het IBR inzake de organisatie van het beroep te delen met betrekking tot:

- de algemene organisatie van het IBR (de organen en instanties,

assemblée générale de l’ONEC qui a eu lieu les 13 et 14 janvier 2020 à Kinshasa sous les auspices du Coref (*Comité d’Orientation de la Réforme des Finances Publiques* en RDC). A cette occasion le Conseil national, composé de six membres, a été installé. Le Conseil national, représentatif de la profession en RDC, est composé de : Messieurs Benjamin NZAILU, Président, Jean-Jacques MUKULA MIJI, Vice-président, Jean-Marie TUMBA, Rapporteur, Roger KAMBALE, Rapporteur adjoint, Raphael MBIYA, Trésorier, et de Madame Diane-Ester NAMUNTUTU, Trésorier adjoint.

Le Président honoraire de l’IRE Thierry DUPONT et le vice-président de l’IRE Fernand MAILLARD ont été invités à participer à cette journée académique et à cette première assemblée générale à Kinshasa.

Cette assemblée a réuni plus de 500 experts-comptables ONEC venant de tout le pays et a été précédée d’une journée académique où les représentants de l’IRE ont pu longuement faire partager l’expérience de l’IRE dans l’organisation de la profession concernant :

- l’organisation générale de l’IRE (les organes et instances, le staff, le mode de financement) ;

het personeel, de wijze van financiering);

- de werking van de Stagecommissie, de Commissie Normen, de Commissie Vorming, de Tuchtcommissie en de Commissie Kwaliteitscontrole (situatie voorafgaand aan de uitoefening van de externe controle op het beroep door het College van toezicht op de bedrijfsrevisoren, met een toelichting bij de daarop volgende ontwikkelingen); en
- het bijhouden van het openbaar register ("de ledenlijst").

Deze uiteenzettingen, in combinatie met die van de vertegenwoordiger van het permanent secretariaat van de OHADA (de DRC heeft immers het rechtssysteem aangenomen van OHADA, de "*Organisation pour l'Harmonisation en Afrique du Droit des Affaires*"), werden telkens gevolgd door een interessante en interactieve uitwisseling van vragen en antwoorden met de deelnemers.

De aanwezigheid van het IBR (met de deelname aan de jury's van de bekwaamheidsexamens, de voorbereiding van de eerste algemene vergadering en de actieve deelname aan de volledige academische dag) werd unaniem gewaardeerd. In dit verband werden openbare dankbetuigingen uitgesproken door de afgevaardigde van de Congo-

- le fonctionnement des commissions de stage, des normes, de la formation, de discipline et du contrôle de qualité (situation avant que le contrôle externe de la profession ne soit assuré par le Collège de Supervision des Réviseurs d'entreprises, avec une explication sur l'évolution qui a suivi) ; et
- la tenue du registre public (« le tableau » des membres).

Ces exposés, couplés avec ceux du représentant du secrétariat permanent de l'OHADA (la RDC a en effet adhéré au droit OHADA, l'Organisation pour l'Harmonisation en Afrique du Droit des Affaires) ont été chaque fois suivis d'échanges de questions-réponses intéressants et interactifs avec les participants.

La présence de l'IRE (avec la participation aux jurys d'aptitude, la préparation de la première assemblée générale et la participation active à la toute la journée académique) a été unanimement appréciée, et a fait l'objet de remerciements publics du délégué du ministre congolais des finances (le ministre de tutelle) dans son discours de clôture ainsi que, entre

lese minister van Financiën (de voogdijminister) in zijn slottoespraak, alsook door, onder andere, zowel de voormalig voorzitter van de speciale commissie, als de nieuwe voorzitter (de heer Benjamin NZAILU, accountant en lid van de ONEC). TV- en radiozenders van de RTNC (*Radio-Télévision nationale congolaise*) hebben een interview met onze vertegenwoordigers uitgezonden.

De teksten waarover tijdens de eerste algemene vergadering werd gestemd, werden trouwens aangepast en gewijzigd, voortbouwend op de door de vertegenwoordigers van het IBR en van OHADA tijdens hun uiteenzettingen geformuleerde commentaren.

Als voorzitter van het IBR, heb ik de gelegenheid gehad om mijn tegenhanger bij de ONEC geluk te wensen en de wens uit te drukken dat de ONEC zich kan ontwikkelen en de organisatie en promotie van het beroep in de DRC kan waarborgen en dit ten voordele van de economie van het land. Verder heb ik ook onze steun bevestigd voor toekomstige samenwerkingsprojecten die voor onze respectievelijke instituten zinvol zouden kunnen zijn.

Tom MEULEMAN
Voorzitter IBR

autres, tant du past-président de la commission spéciale que du nouveau président (Monsieur Benjamin NZAILU, expert-comptable ONEC). Les chaînes TV et radio de la RTNC ont diffusé une interview de nos représentants.

Les textes mis au vote lors de la première assemblée générale ont par ailleurs fait l'objet d'adaptations et de modifications, mettant à profit les commentaires faits par nos représentants et de ceux de l'OHADA au cours de leurs exposés.

En tant que président de l'IRE, j'ai eu l'occasion de féliciter mon homologue de l'ONEC et de lui souhaiter que l'ONEC puisse se développer et assurer l'organisation et la promotion de la profession au sein de la RDC et au profit de l'économie du pays, en lui confirmant notre soutien pour des projets de collaboration future qui pourraient faire sens pour nos instituts respectifs.

Tom MEULEMAN
Président IRE

IS DE NIEUWE BELANGENCONFLICTPROCEDURE IN HET WVV TE CUMULEREN MET ANDERE UITKERINGSREGELINGEN TER BESCHERMING VAN HET VENNOOTSCHAPSBELANG EN HET BELANG VAN DE AANDEELHOUDERS?

KOEN RENIERS

*Gastprofessor UAntwerpen
(onderzoeksgroep onderneming & recht)*

Inleiding en probleemstelling

Het nieuwe WVV wijzigt de voorheen bestaande procedure voor de bestuurder die wordt geconfronteerd met een belangenconflict in de BV en de NV. In de CV wordt voor het eerst een dergelijke belangenconflictprocedure ingevoerd¹.

Het eerste deel van deze bijdrage buigt zich over de vraag wat de gevolgen hiervan zijn voor de uitoefening van de bevoegdheden die het bestuursorgaan heeft bij de uitkeringen van het vermogen in de BV en de CV. Het gaat meer bepaald om de bevoegdheden van het bestuur bij de zogenaamde nettoactietest en liquiditeitstest bij uitkering aan de aandeelhouders. Samenhangend kan worden gekeken naar de mogelijkheid tot uitkering van een interimdividend die voorheen reeds bestond in de NV, en die nu wordt uitgebreid naar de BV en de CV. De beslissing tot uitkering van een interimdividend valt immers onder de bevoegdheid van het bestuursorgaan.

Wanneer de bestuurder eveneens aandeelhouder is, dan zal de bestuurder bij het uitoefenen van zijn bevoegdheden in voormelde materies *prima facie* een belangenconflict hebben. Als gevolg van zijn beslissing vindt er immers een uitkering plaats waarvan hij zelf de begunstigde is. Er dient dus te worden nagegaan of de betrokken beslissing tot uitkering in beginsel voldoet aan de voorwaarden om onder het toepassingsgebied van voormelde belangenconflictregelingen te vallen.

Daarbij mag niet worden vergeten dat het bestuursorgaan bij het nemen van zijn uitkeringsbeslissing reeds specifieke procedures moet naleven. Het is immers niet voldoende dat de beslissing of verrichting in beginsel aanleiding geeft tot een belangenconflict, er moet tevens worden vastgesteld dat de toepassing van de procedures bij uitkering niet tot gevolg hebben dat de belangenconflictprocedure niet moet worden nageleefd.

Concreet rijst de vraag of de naleving van de procedures inzake de nettoactietest en de liquiditeitstest en inzake de uitkering

¹ Zie voor een algemene inleiding op het WVV: H. BRAECKMANS en R. HOUBEN, *Het nieuwe wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV): frisse wind of storm op zee?*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 76 p.

van interimdividenden de bestuurder-aandeelhouder met een belangenconflict ontslaat van de verplichting om de belangenconflictregering na te leven.

Daarna wordt kort gekeken naar een andere situatie waarbij de bestuurder in een genoteerde vennootschap een persoonlijk belangenconflict heeft bij een beslissing waar de procedure voor belangenconflicten tussen een beursgenoteerde vennootschap en haar controlerende aandeelhouder(s) reeds moet worden nageleefd. Ook hier rijst de vraag of beide regelingen cumulatief moeten worden toegepast. Het antwoord is echter eenvoudiger, omdat de wetgever het duidelijk geeft in het WVV.

Het belangenconflict

A. Definitie in de nieuwe wetbepalingen

Het WVV bevat een belangenconflictregering voor de BV (art. 5:76 WVV) en een quasi identieke bepaling voor de CV (art. 6:64 WVV). In de belangenconflictregering voor de bestuurder in de CV is evenwel niet voorzien in de hypothese waarin de enige bestuurder eveneens de enige aandeelhouder is. Dit is een logisch gevolg van het feit dat de CV steeds drie aandeelhouders moet hebben².

De invoering van een wettelijke belangenconflictregering in de CV is nieuw in het WVV: er bestond geen regeling in het W. Venn. De bestuurders met een belangenconflict moesten terugvallen op het algemene lastgevingsrecht, algemene beginselen, toepassingen naar analogie van de regeling uit de BVBA of de NV of statutaire voorziene regelingen³. Het verdient goedkeuring dat de wetgever deze lacune eindelijk heeft ingevuld. Aangezien het

probleem van de wettelijke lacune niet meer speelt, is een bespreking hier overbodig.

Voor de NV zijn er vier belangenconflictregeringen voorzien. Artikel 7:96 WVV bevat de regeling voor een NV met een monistisch collegiaal bestuur. Artikel 7:102 WVV beschrijft de regeling in geval van een monistisch bestuur met een enige bestuurder. Artikel 7:115 WVV bevat de relevante regels wanneer zich een belangenconflict afspeelt op niveau van de raad van toezicht in een NV met duaal bestuur. De belangenconflictregering in de directieraad is tot slot vervat in artikel 7:117 WVV⁴.

Deze laatste procedure wijkt af van de andere procedures. Wanneer een lid van de directieraad een belangenconflict heeft, wordt de beslissing doorgezonden aan de raad van toezicht. Artikel 7:213 WVV kent de bevoegdheid tot het uitkeren van interimdividend mits statutaire machtiging echter expliciet, en dus exclusief, toe aan de "het bestuursorgaan". Een samenlezing van deze bepaling met de bevoegdheidsverdelende regel uit artikel 7:214 WVV leidt tot de vaststelling dat de raad van toezicht exclusief is bevoegd voor het nemen van de beslissing tot uitkering van het interimdividend. Een verdere bespreking van het belangenconflict op het niveau van de directieraad is bijgevolg niet nuttig voor het beantwoorden van de vraag waar deze bijdrage over handelt.

De artikelen 5:76, 6:64, 7:96, 7:102 en 7:115 WVV bevatten allemaal een gelijkaardige omschrijving van een bestuurder met een belangenconflict.

Het gaat telkens over de situatie waarin het bestuursorgaan zich moet uitspreken over een beslissing of een verrichting die onder de

² H. BRAECKMANS en R. HOUBEN, *Het nieuwe wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV): frisse wind of storm op zee?*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 11, nr. 9, 57, nr. 70.

³ J. ALLEMAN, "Belangenconflicten in vennootschappen: ruimte voor interpretatie", *T.Not.* 2010, (296) 307-309, nr. 35-41.

⁴ H. BRAECKMANS en R. HOUBEN, *Het nieuwe wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV): frisse wind of storm op zee?*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 69, nr. 93, 70-71, nr. 94, 73, nr. 98.

bevoegdheid van dat bestuursorgaan valt én waarbij een bestuurder of alle bestuurders, of een lid van de raad van toezicht of de voltallige raad, een rechtstreeks of onrechtstreeks belang heeft van vermogensrechtelijke aard dat strijdig is met het vennootschapsbelang.

Hoewel deze definitie in vergelijking met die uit het W. Venn. tekstueel op punt is gezet, haar toepassingsgebied is uitgebreid naar de CV en naargelang de vennootschaps- en bestuursvorm waarvoor zij dienstig is licht verschillende gedaantes aanneemt in de wettekst, is het duidelijk dat het concept "belangenconflict" niet wezenlijk verschilt van het belangenconflict zoals dat bestond onder het W.Venn. en dat de verschillende belangenconflictregeringen uit het WVV een gelijkaardige situatie regelen.

Het is van belang hierbij op te merken dat de belangenconflictprocedures in het WVV van dwingend recht zijn en dus van onmiddellijke toepassing zijn, zodat de commissaris er rekening mee moet houden bij het opstellen van zijn verslag na 1 januari 2020 voor de vennootschappen die hun statuten nog niet in overeenstemming hebben gebracht met het WVV én zelfs indien er een tegenstrijdige statutaire bepaling bestaat. Vanzelfsprekend moet de commissaris ook rekening houden met voormelde procedures voor de vennootschappen die hun statuten wel in overeenstemming hebben gebracht met het WVV. Hetzelfde geldt voor de nettoactiefest en liquiditeitstest⁵.

Dit betekent concreet dat voor vennootschappen waarvan de jaarrekening uiterlijk op 31 december 2019 wordt afgesloten, deze jaarrekening moet worden opgesteld volgens het W. Venn. en het KB van 30 januari 2001 tot uitvoering van het W.Venn. Wanneer de commissaris zijn verslag

5 Art. 39, § 2 van de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen (BS 4 april 2019); art. 3:75, § 1, eerste lid, 9° WVV; Advies 2019/14 van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren.

DE BESTUURDER- AANDEELHOUDER ZAL BIJ HET UITOEFENEN VAN ZIJN BEVOEGDHEDEN INZAKE DE LIQUIDITEITSTEST EN UITKERING VAN INTERIMDIVIDEND *PRIMA FACIE* EEN BELANGENCONFLICT HEBBEN

later wordt opgesteld, dan zal hij echter rekening moeten houden met voormelde dwingendrechtelijke regelingen uit het WVV indien er overtredingen zijn opgetreden tussen 1 januari 2020 en het moment waarop hij zijn verslag opstelt, ook al heeft de vennootschap zich nog niet geconformeerd aan het WVV⁶.

B. Voorwaarden voor het bestaan van een belangenconflict

Uit voormelde omschrijving kunnen vier voorwaarden worden afgeleid waaraan cumulatief moet zijn voldaan voor er sprake kan zijn van een belangenconflict⁷.

i) Vooreerst moet de beslissing of de verrichting vallen onder de bevoegdheid van het bestuursorgaan⁸.

6 Advies 2019/14 van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren.

7 MvT Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, DOC 54 3119/001, 176-177. Zie voor een bespreking van deze voorwaarden in de NV onder W.Venn.: PH. ERNST, "Art. 523 W. Venn." in *Comm.Venn.*, Mechelen, Kluwer, losbl.

8 J. ALLEMAN, "Belangenconflicten in vennootschappen: ruimte voor interpretatie", *T.Not.* 2010, (296) 298, nr. 8; zie ook: A. FRANÇOIS, "De nieuwe regeling van belangenconflicten in de raad van bestuur: een (voorlopig) eindpunt?" in K. BYTTEBIE, R. FELTKAMP en A. FRANÇOIS, *De gewijzigde Vennootschapswet 1995*, Mechelen, Kluwer, 1996, p. 211, nr. 53; P. BAERT, "Art. 259 W.Venn." in *Comm.Venn.*, Mechelen, Kluwer, losbl.

ii) Het belang moet van vermogensrechtelijke aard zijn. Het gaat bijgevolg niet om een moreel of affectief belang. Het kan evenwel zijn dat het gaat om een belang dat zowel van vermogensrechtelijke aard is, als van moreel of affectief belang. Het is niet ondenkbeeldig dat in familiale vennootschappen dergelijke belangen bestaan. Er is sprake van een belang van vermogensrechtelijke aard wanneer de beslissing of verrichting van aard is om rechtstreeks of onrechtstreeks het vermogen van de bestuurder in positieve of negatieve zin te beïnvloeden⁹.

iii) Het moet om een rechtsreeks of een onrechtstreeks belang gaan. Er is bijvoorbeeld sprake van een rechtstreeks belang wanneer de bestuurder met de vennootschap een wederkerige overeenkomst sluit, waarbij de bestuurder een bijzondere vergoeding wordt toegekend (bv. verkoop van een goed door de bestuurder aan de vennootschap). Er is sprake van een onrechtstreeks belang wanneer de beslissing die door het bestuursorgaan wordt genomen van invloed is op een met de bestuurder verbonden natuurlijke of rechtspersoon¹⁰.

iv) Het belang moet strijdig zijn met het vennootschapsbelang¹¹.

De bevoegdheden van het bestuursorgaan bij uitkering

A. Nettoactiefest en liquiditeitstest in BV en CV

Nieuw in het WVV is dat bij uitkering aan de aandeelhouders van een BV of een CV er zowel een nettoactiefest moet uitgevoerd worden als een liquiditeitstest. Deze twee testen moeten voorkomen dat in de kapitaallose BV en CV uitkeringen zouden gebeuren met miskenning van de rechten van de schuldeiser¹².

De artikelen 5:142 WVV (BV) en 6:115 WVV (CV) bepalen de regels met betrekking tot de zogenaamde nettoactiefest. Deze test bepaalt dat er geen uitkering mag gebeuren indien het nettoactief van de vennootschap negatief is of als gevolg van de uitkering negatief zou worden. Indien de vennootschap beschikt over eigen vermogen dat krachtens de wet en de statuten onbeschikbaar is, dan mag er bovendien geen uitkering gebeuren indien het nettoactief is gedaald of door de uitkering zou dalen tot beneden het bedrag van dit onbeschikbare eigen vermogen. De wet verduidelijkt dat voor de toepassing van artikel 5:142 WVV het niet afgeschreven gedeelte van de herwaarderingsmeerwaarde als onbeschikbaar wordt beschouwd.

In het kader van deze nettoactiefest wordt het nettoactief van de vennootschap bepaald op grond van de laatste goedgekeurde jaarrekening of van een recentere staat van activa en passiva. In de vennootschappen waarin een commissaris is benoemd, is het de commissaris die deze staat beoordeelt. Het beoordelingsverslag van de commissaris wordt bij zijn jaarlijks controleverslag gevoegd.

9 M. COIPEL, "Les conflits d'intérêts dans les ASBL" in E. DIRIX, R. HOUBEN en E. WYMEERSCH (eds.), *In het vennootschapsbelang. Liber amicorum Herman Braeckmans*, Antwerpen, Intersentia, 2018, (37) 41; A. FRANÇOIS, "De nieuwe regeling van belangenconflicten in de raad van bestuur: een (voorlopig) eindpunt?" in K. BYTTEBIER, R. FELTKAMP en A. FRANÇOIS, *De gewijzigde Vennootschapswet 1995*, Mechelen, Kluwer, 1996, p. 216-217, nr. 56; J. ALLEMAN, "Belangenconflicten in vennootschappen: ruimte voor interpretatie", *T.Not.* 2010, (296) 297, nr. 5.

10 Zie ook: A. FRANÇOIS, "De nieuwe regeling van belangenconflicten in de raad van bestuur: een (voorlopig) eindpunt?" in K. BYTTEBIER, R. FELTKAMP en A. FRANÇOIS, *De gewijzigde Vennootschapswet 1995*, Mechelen, Kluwer, 1996, 216, nr. 56 en 221, nrs. 59-60; J. ALLEMAN, "Belangenconflicten in vennootschappen: ruimte voor interpretatie", *T.Not.* 2010, (296) 298, nr. 6.

11 J. ALLEMAN, "Belangenconflicten in vennootschappen: ruimte voor interpretatie", *T.Not.* 2010, (296) 297, nr. 3.

12 H. BRAECKMANS en R. HOUBEN, *Het nieuwe wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV): frisse wind of storm op zee?*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 49, nr. 60.

Onder nettoactief moet tot slot worden verstaan het totaalbedrag van de activa, verminderd met de voorzieningen, de schulden en, behoudens in uitzonderlijke gevallen te vermelden en te motiveren in de toelichting bij de jaarrekening, de nog niet afgeschreven bedragen van de oprichtings- en uitbreidingskosten en de kosten voor onderzoek en ontwikkeling.

De artikelen 5:143 WVV (BV) en 6:116 WVV (CV) bevatten de bepalingen met betrekking tot de zogenaamde liquiditeitstest. Krachtens deze bepalingen heeft het besluit van de algemene vergadering tot uitkering slechts uitwerking nadat het bestuursorgaan heeft vastgesteld dat de vennootschap, volgens redelijkerwijs te verwachten ontwikkelingen, na de uitkering in staat zal blijven haar schulden te voldoen naarmate deze opeisbaar worden over een periode van ten minste twaalf maanden te rekenen van de datum van de uitkering.

Het bestuur dient bij het uitvoeren van deze liquiditeitstest rekening te houden met de gebeurtenissen waarvan het reeds kennis heeft en die in de verdere toekomst een belangrijke impact kunnen hebben op de liquiditeitspositie van de vennootschap. Het bestuur moet ook rekening houden met de redelijkerwijs te verwachten ontwikkelingen, wat impliceert dat de rechter deze prognoses slechts marginaal kan toetsen¹³.

Dit besluit van het bestuursorgaan wordt verantwoord in een verslag dat niet wordt neergelegd. In de vennootschappen waarin een commissaris is benoemd, beoordeelt hij de historische en prospectieve boekhoudkundige en financiële gegevens van dit verslag. De commissaris vermeldt

¹³ MvT Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St. Kamer 2017-18, DOC 54 3119/001, 179*; H. BRAECKMANS en R. HOUBEN, *Het nieuwe wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV): frisse wind of storm op zee?*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 50, nr. 60.

HET VENNOOTSCHAPSBELANG BIJ EEN UITKERING IS TWEELEDIG: DE OPERATIONELE NODEN VAN DE VENNOOTSCHAP VRIJWAREN ÉN HET MOGELIJK MAKEN VAN UITKERINGEN AAN DE AANDEELHOUDERS

in zijn jaarlijks controleverslag dat hij deze opdracht heeft uitgevoerd.

De memorie van toelichting verduidelijkt dat de commissaris zich niet in de plaats van het bestuursorgaan mag stellen. De rol van de commissaris is beperkt tot het nazicht van de boekhoudkundige en financiële gegevens die aan de beslissing van het bestuursorgaan ten grondslag liggen¹⁴.

B. Nettoactiefest in de NV

Bij de uitkering aan de aandeelhouders in de NV moet rekening worden gehouden met artikel 7:212 WVV. Dit artikel bepaalt dat er geen uitkering mag gebeuren indien het nettoactief, zoals dat blijkt uit de jaarrekening, is gedaald of ten gevolge van de uitkering zou dalen beneden het bedrag van het gestorte of, indien dit hoger is, van het opgevraagde kapitaal, vermeerderd met alle reserves die volgens de wet of de statuten niet mogen worden uitgekeerd. Voor de toepassing van artikel 7:212 WVV wordt het niet afgeschreven gedeelte van de herwaarderingsmeerwaarden gelijkgesteld met een krachtens de wet als onbeschikbaar gestelde reserve.

¹⁴ MvT Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St. Kamer 2017-18, DOC 54 3119/001, 180*.

Onder nettoactief moet hierbij worden verstaan het totaalbedrag van de activa, verminderd met de voorzieningen, de schulden en, behoudens in uitzonderlijke gevallen te vermelden en te motiveren in de toelichting bij de jaarrekening, de nog niet afgeschreven bedragen van de oprichtings- en uitbreidingskosten en de kosten voor onderzoek en ontwikkeling.

C. Interimdividend

De artikel 5:141 WVV (BV) en 6:114 WVV (CV) bepalen dat het bestuursorgaan door middel van een statutaire delegatie de bevoegdheid kan krijgen om binnen de grenzen van de hierboven besproken nettoactiefstest en liquiditeitstest over te gaan tot uitkeringen uit de winst van het lopende boekjaar of uit de winst van het voorgaande boekjaar zolang de jaarrekening van dat boekjaar nog niet is goedgekeurd, in voorkomend geval verminderd met het overgedragen verlies of vermeerderd met de overgedragen winst. Het gaat om de mogelijkheid tot het uitkeren van een zogenaamd interimdividend, die voor de BV en CV is ingevoerd bij invoering van het WVV¹⁵.

Artikel 7:213 WVV bevat de relevante bepaling over de uitkering van een interimdividend in de NV. De statuten kunnen ook in de NV aan het bestuursorgaan de bevoegdheid verlenen om uit het resultaat van het boekjaar een interimdividend uit te keren¹⁶.

15 MvT Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St. Kamer 2017-18, DOC 54 3119/001, 177*; zie ook: M. BONNE en H. VERSTRAETE, "Wachten hoeft niet. Over uitkeerbare winsten en voorschotten op dividend in BVBA en CVBA", *TRV 2007*, p. 115-137; H. BRAECKMANS en R. HOUBEN, *Het nieuwe wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV): frisse wind of storm op zee?*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 50, nr. 61.

16 Zie hierover: R. TAS, "Een dividend voor elk seizoen. Over de mogelijkheid van tussentijdse dividenduitkeringen", *TRV 2003*, 497-519; T. MOERMAN en J. LAMBERTYN, "Het interimdividend en het tijdstip van uitkering. Theorie en praktijk.", *TRV 2015*, 495-507; K. SELLESLAGS, "Art. 618 W.Venn.", *Comm.Venn.*, Mechelen, Kluwer, losbl.

Die uitkering mag alleen gebeuren uit de winst van het lopend boekjaar of uit de winst van het voorgaande boekjaar zolang de jaarrekening van dat boekjaar nog niet is goedgekeurd, in voorkomend geval verminderd met het overgedragen verlies of vermeerderd met de overgedragen winst, zonder onttrekking aan de bestaande reserves en rekening houdend met de reserves die volgens een wettelijke of statutaire bepaling moeten worden gevormd.

Daarenboven mag de uitkering maar plaatsvinden nadat het bestuursorgaan aan de hand van een staat van activa en passiva die de commissaris beoordeelt, heeft vastgesteld dat de winst, zoals hierboven omschreven, volstaat om een interimdividend uit te keren. Het beoordelingsverslag van de commissaris wordt vervolgens bij zijn controleverslag gevoegd.

Het besluit van het bestuursorgaan om een interimdividend uit te keren, moet genomen worden binnen de twee maanden na de dag waarop de staat van activa en passiva is afgesloten.

Indien het interimdividend het bedrag te boven gaat van het later door de algemene vergadering vastgestelde jaardividend, wordt het meerdere beschouwd als een voorschot op het volgende dividend.

Bij de uitkering van dit interimdividend moet evenwel rekening worden gehouden met de in artikel 7:212 WVV omschreven nettoactiefstest. Een uitkering van een interimdividend is immers een uitkering, waardoor aan deze voorwaarden voldaan moet zijn¹⁷.

17 T. MOERMAN en J. LAMBERTYN, "Het interimdividend en het tijdstip van uitkering. Theorie en praktijk.", *TRV 2015*, (495) 498, nr. 13; T. BAART en Y. VAN DEN BROECKE, "Over de uitkering van gewone, tussentijdse en interim-dividenden: op welke jaarrekening moet de uitkering worden gebaseerd en welke procedure dient te worden gevolgd?", *Not.Fisc.M.* 2011, 295.

D. Bevoegdheden van het bestuursorgaan

Uit voorgaande volgt dat het bestuursorgaan bij uitkering op verschillende wijze een beslissing kan nemen die een beslissing is die aanleiding kan geven tot een belangenconflict. Het bestuursorgaan is immers ten volle bevoegd voor het uitvoeren van de liquiditeitstest bij de "gewone" uitkeringen in de CV en de BV. Daarnaast is het bestuursorgaan van de CV, de BV of de NV ook bevoegd om de nettoactiefest uit te voeren in geval van de uitkering van een interimdividend. Bij de uitkering van een interimdividend in de BV of de CV is het bestuur bovendien nog steeds bevoegd voor het uitvoeren van de liquiditeitstest.

In wat volgt wordt voor de nettoactiefest uit de artikelen 5:141 en 6:114 WVV, de liquiditeitstest uit de artikelen 5:143 en 6:116 WVV en de nettoactiefest voor uitkeringen in de NV uit artikel 7:212 WVV de gezamenlijke benaming "uitkeringstesten" gebruikt.

Tussenbesluit: de bestuurder heeft een potentieel belangenconflict

Er wordt in herinnering gebracht dat deze bijdrage uitgaat van een bestuurder die tevens aandeelhouder is. Wanneer de bevoegdheden van het bestuursorgaan m.b.t. de uitkeringstesten bekeken worden in het licht van het gegeven dat de bestuurder-aandeelhouder eveneens begunstigde is van de uitkering, dan moet worden vastgesteld dat deze situatie *prima facie* wel degelijk voldoet aan de omschrijving van een belangenconflict in de zin van de artikelen 5:76, 6:64, 7:96, 7:102 en 7:115 WVV.

Voorgaande dient evenwel concreet te worden afgetoetst aan de vier hogerbepaalde voorwaarden, waaraan moet zijn voldaan om te kunnen spreken van een belangenconflict.

i) Het uitvoeren van de uitkeringstesten is ontegensprekelijk een bevoegdheid van het

bestuursorgaan (met uitzondering van de directieraad). Deze voorwaarde is voldaan.

ii) en iii) Het nemen van deze beslissingen heeft tot gevolg dat de bestuurder een vermogensvoordeel krijgt: er wordt immers geld uitgekeerd door de vennootschap aan zijn persoon. Dit betekent dat de bestuurder een rechtstreeks belang van vermogensrechtelijke aard heeft bij de te nemen beslissing. Ook de tweede en derde voorwaarde zijn dus voldaan.

iv) De laatste voorwaarde is dat het belang van de bestuurder strijdig moet zijn met het vennootschapsbelang. Op deze vraag valt geen eenduidig antwoord te geven. Een uitkering aan de aandeelhouders hoeft niet per definitie strijdig te zijn met het vennootschapsbelang, maar bij bovenmatige uitkeringen kan dit wel het geval zijn.

Naleving van de belangenconflict-procedure

De enige juridisch zuivere manier om te beargumenteren dat er geen sprake is van een belangenconflict, en er bijgevolg geen toepassing moet worden gemaakt van de belangenconflictprocedure, is om aan te tonen dat een uitkering die voldoet aan de uitkeringstesten niet strijdig is met het vennootschapsbelang en de vierde voorwaarde niet voldaan is.

Het vennootschapsbelang bij een uitkering is tweeledig: enerzijds moeten er voldoende middelen blijven in de vennootschap zodanig dat deze operationeel kan blijven ten behoeve van de toekomstige aandeelhouders, anderzijds moeten ook de belangen van de huidige aandeelhouders worden erkend door winstuitkeringen mogelijk te maken. Hierbij mag niet worden vergeten dat de winstuitkering aan de aandeelhouders het uiteindelijke doel is van de vennootschap en dus niet per definitie strijdig is met haar belang.

EEN UITKERING DIE GEBEURT MET INACHTNEMING VAN DE UITKERINGSTESTEN RESPECTEERT HET VENNOOTSCHAPSBELANG

Het is daarbij niet onlogisch om het evenwicht in dit interne vennootschapsbelang (operationele noden vs. winstuitkering) te laten samenvallen met het evenwicht dat de wetgever heeft opgelegd tussen de operationele noden van de vennootschap en de mogelijkheid van winstuitkering ter bescherming van derden, met name de uitkeringstesten. Als de wetgever het belang van derden voldoende beschermd vindt door uitkeringen toe te laten die voldoen aan de voorwaarden van de uitkeringstesten, dan mag er van worden uitgegaan dat het gelijklopende vennootschapsbelang eveneens voldoende wordt beschermd door die uitkeringstesten.

Hierdoor kan worden gesteld dat een uitkering die gebeurt met inachtneming van de uitkeringstesten steeds het vennootschapsbelang respecteert. Bijgevolg zijn de beslissingen van het bestuur ter zake geen beslissingen die strijdig zijn met het vennootschapsbelang en vallen zij niet onder de definitie van een belangenconflict. Er is dus geen reden om de belangenconflictprocedure toe te passen.

Een bijkomend argument kan worden gevonden in de uitzondering die voorzien is in artikel 5:76, § 5 *in fine* WVV (BV), artikel 6:64, § 4, *in fine* WVV, artikel 7:96, § 3, *in fine* WVV, artikel 7:102, § 2, tweede lid, *in fine* WVV en artikel 7:115, § 3, tweede lid WVV. Deze bepalingen stellen dat de belangenconflictregeling niet van toepassing is wanneer de beslissingen van

het bestuursorgaan betrekking hebben op gebruikelijke verrichtingen die plaatshebben onder de voorwaarden en tegen zekerheden die op de markt gewoonlijk gelden voor soortgelijke verrichtingen¹⁸.

Naar analogie kan de uitkering aan de aandeelhouders die gebeurd is met inachtneming van de uitkeringstesten worden beschouwd als een uitkering die gebeurd is onder de voorwaarden en tegen de zekerheden die gewoonlijk gelden voor soortgelijke uitkeringen. Er kan bijgevolg worden beargumenteerd dat er ook naar de geest van de wet er geen cumulatieve toepassing van de belangenconflictregeling is vereist.

Belangenconflictregeling tussen de genoteerde vennootschap en haar controlerende aandeelhouder(s) en het persoonlijk belangenconflict van de bestuurder

Het nieuwe artikel 7:97 WVV is in wezen een herneming van artikel 524 W. Venn. Het artikel wil belangenconflicten tussen een genoteerde vennootschap en haar controlerende aandeelhouder(s) voorkomen¹⁹. Het artikel

18 Over het begrip "voorwaarden en zekerheden die op de markt gewoonlijk gelden voor soortgelijke verrichtingen"; zie: A. FRANÇOIS, "De nieuwe regeling van belangenconflicten in de raad van bestuur: een (voorlopig) eindpunt?" in K. BYTTEBIER, R. FELTKAMP en A. FRANÇOIS, *De gewijzigde Vennootschapswet 1995*, Mechelen, Kluwer, 1996, p. 229, nr. 65; F. PARREIN, "De belangenconflictprocedure en de notie "gebruikelijke verrichtingen"" (noot onder Kh. Antwerpen (3^e k.) 15 februari 2012), *TRV* 2014, 539-543; zie ook: PH. ERNST, "Art. 523 W.Venn." in *Comm.Venn.*, Mechelen, Kluwer, losbl.

19 MVT Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, DOC 54 3119/001, 230; zie over de toepassing van artikel 524 W. Venn. evenwel: P. BAERT, "De nieuwe regeling van de groepsinterne belangenconflicten (art. 524 W.Venn.)" in H. BRAECKMANS en E. WYMEERSCH (eds.), *Behoorlijk vennootschapsbestuur*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 77-109; PH. ERNST en N. YOUNES, "Groepsinterne belangenconflicten in de Wet Corporate Governance – een eerste commentaar op het nieuwe artikel 524 W.Venn." in K. BYTTEBIER, A. FRANÇOIS en J. DELVOIE (eds.), *De wet Corporate Governance ont(k)leed*, Mechelen, Kluwer, 2004, 185-236; H. DE WULF, "De nieuwe regeling voor intra-groepsbeslissingen: het herschreven art. 524 W.Venn.", *TRV* 2002, 576-603.

bevat een omstandige omschrijving van de geviseerde verrichtingen en de procedure die moet worden gevolgd om voormelde belangenconflicten te vermijden. Voor de NV met een duaal bestuur geldt het gelijkaardige artikel 7:116 WVV.

Er dient te worden opgemerkt dat de enige bestuurder van een genoteerde vennootschap een NV moet zijn met een collegiaal bestuur. In dat geval is artikel 7:97 WVV van overeenkomstige toepassing op zowel de enige bestuurder als op zijn bestuursorgaan en de leden ervan. Dit betekent dat de belangenconflictprocedures moeten worden nageleefd op het niveau van bestuursorgaan van de enige bestuurder-rechtspersoon.

Een bijkomende vaststelling is de sterk gewijzigde opdracht van de commissaris in deze materie. Artikel 7:97, § 4, derde lid WVV bepaalt nu uitdrukkelijk dat de commissaris moet beoordelen of er geen van materieel belang zijnde inconsistenties zijn in de financiële- en boekhoudkundige gegevens die staan vermeld in de notulen van het bestuursorgaan en in het advies van het comité van experts ten opzichte van de informatie waarover hij beschikt in het kader van zijn opdracht.

Artikel 524, § 3 W. Venn. voorzag een andere taak voor de commissaris. Hij moest de 'getrouwheid' van de gegevens die werden vermeld in het toenmalige verslag van de onafhankelijke bestuurders en in de notulen van de raad van bestuur beoordelen. Dit impliceerde dat de commissaris niet de juistheid van de gegevens moest controleren, maar slechts of zij niet misleidend waren. Het was ook niet de opdracht van de commissaris om de opportuniteit van de verrichting te beoordelen. Het artikel spreekt bovendien over 'gegevens', wat geïnterpreteerd kan worden als niet alleen een beoordeling van de cijfermatige gegevens, maar ook van

DE WETGEVER HEEFT ER DUIDELIJK VOOR GEKOZEN OM DE REGELING VOOR BELANGENCONFLICTEN BIJ EEN GENOTEERDE GROEPSVENNOOTSCHAP CUMULATIEF TOE TE PASSEN MET DE BELANGENCONFLICTREGELING VOOR DE PERSOONLIJK GECONFLICTEERDE BESTUURDER

bestaande contracten, en vaststaande of niet-vaststaande feiten²⁰.

Artikel 7:97, § 4, derde lid WVV wijzigt bijgevolg de opdracht van de commissaris in die zin dat enerzijds nu duidelijk wordt gesproken over een beoordeling van financiële- en boekhoudkundige gegevens, en niet meer het ruimere 'gegevens'. De commissaris kan zijn beoordeling met andere woorden beperken tot de cijfermatige gegevens. Anderzijds volstaat de beoordeling van de 'getrouwheid' niet langer onder het WVV, er dient concreet te worden nagegaan of er geen van materieel belang zijnde inconsistenties voorkomen in die cijfermatige gegevens, hetgeen een verstrenge beoordelingsnorm is ten opzichte van de beoordeling van de getrouwheid.

20 H. DE WULF, "Art. 524 W.Venn." in *Comm.Venn.*, Mechelen, Kluwer, losbl.; H. DE WULF, "De nieuwe regeling voor intragroepsbeslissingen: het herschreven art. 524 W.Venn.", *TRV* 2002, 594-595; P. BAERT, "De nieuwe regeling van de groepsinterne belangenconflicten (art. 524 W.Venn.)" in H. BRAECKMANS en E. WYMEERSCH (eds.), *Behoorlijk vennootschapsbestuur*, Antwerpen, Intersentia, 2003, 102, nr. 43.

Een bespreking *in extenso* van deze procedures valt echter buiten het doel van deze bijdrage. Deze bespreking beperkt zich tot de vraag of de procedure uit de artikelen 7:97 en 7:116 WVV cumulatief moet worden toegepast met de respectievelijke belangenconflictprocedures uit de artikelen 7:96 en 7:115 WVV.

Dit laatste zou het geval kunnen zijn wanneer enerzijds de genoteerde groepsvennootschap een belangenconflict heeft met haar controlerende aandeelhouder(s), zoals de artikelen 7:97 en 7:116 WVV beogen te voorkomen, en anderzijds de bestuurder van deze genoteerde groepsvennootschap tegelijkertijd een persoonlijk belangenconflict heeft met betrekking tot dezelfde beslissing of verrichting, zoals de artikelen 7:96 en 7:115 WVV beogen te voorkomen²¹.

De wetgever heeft er in deze materie resoluut voor gekozen om bij een persoonlijk belangenconflict van een bestuurder de belangenconflictprocedures uit de artikelen 7:96 en 7:115 WVV van toepassing te verklaren²². Artikel 7:97, § 4 en 7:116, § 4 WVV bepalen uitdrukkelijk dat de raad van bestuur, respectievelijk de raad van toezicht, beraadslagen, onverminderd artikel 7:96-7:115 WVV. Deze oplossing werd voordien reeds naar voor geschoven door de rechtsleer²³.

In deze is de cumulatieve toepassing sinds de invoering van het WVV uitdrukkelijk en wettelijk voorgeschreven.

21 Zie voor een heldere vergelijkende uiteenzetting van beide belangenconflictprocedures: C. VAN DER ELST en K. SNEYERS, "Belangenconflicten in beursgenoteerde vennootschappen: hoe effectief zijn de wettelijke transparantieverplichtingen?", *TRV-RPS* 2018, (479) 481 e.v.

22 MvT Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, DOC 54 3119/001, 232.

23 Ph. ERNST en N. YOUNES, "Groepsinterne belangenconflicten in de Wet Corporate Governance – een eerste commentaar op het nieuwe artikel 524 W.Venn." in K. BYTTEBIER, A. FRANÇOIS en J. DELVOIE (eds.), *De wet Corporate Governance ont(k)leed*, Mechelen, Kluwer, 2004, 222, nr. 52.

Besluit

Er doet zich *prima facie* een belangenconflict voor wanneer het bestuursorgaan is bevoegd om een beslissing te nemen die de uitkering van een dividend tot gevolg heeft en wanneer daarbij één of meerdere van de betrokken bestuurders eveneens aandeelhouders zijn in de uitkerende vennootschap.

Het bestuursorgaan heeft een dergelijke beslissingsbevoegdheid bij het uitvoeren van de liquiditeitstest bij de uitkeringen aan de aandeelhouders in de BV en CV. In de BV, CV en NV is dit het geval wanneer het bestuursorgaan beslist tot uitkering van een interimdividend.

Alle voormelde uitkeringen zijn onderworpen aan specifieke procedures die moeten waarborgen dat geen bovenmatige uitkeringen gebeuren. Het gaat om de nettoactietest en liquiditeitstest bij uitkeringen in de CV en de BV en om de nettoactietest bij de uitkering van een interimdividend in de NV. Deze procedures bepalen binnen welke grenzen uitkeringen in de vennootschap kunnen gebeuren. Het door deze procedures beschermde evenwicht tussen het behouden van voldoende middelen in de vennootschap en de mogelijkheid om uitkeringen te doen aan de aandeelhouders, loopt gelijk met de belangen die dienen te worden beschermd binnen de vennootschap. Een uitkering die gedaan is met inachtneming van deze testen respecteert het vennootschapsbelang.

Aangezien dergelijke uitkeringen niet strijdig zijn met het vennootschapsbelang, vallen zij niet onder de notie belangenconflict die we terugvinden in de verschillende belangenconflictregelingen in het WVV. Dit heeft tot gevolg dat er geen cumulatieve toepassing moet zijn van de belangenconflictprocedures bovenop de specifieke procedures bij uitkering.

Het WVV bepaalt nu expliciet dat er wel een cumulatieve toepassing nodig is van de belangenconflictprocedure die geldt voor belangenconflicten tussen genoteerde vennootschappen en hun controlerende aandeelhouder(s) en de

belangenconflictprocedure die geldt bij het persoonlijke belangenconflict dat de bestuurder van de vennootschap heeft met betrekking tot dezelfde beslissingen of verrichtingen.

Résumé

Lorsqu'un administrateur est également actionnaire d'une société, un conflit d'intérêts peut, *prima facie*, se présenter lorsque l'organe d'administration est compétent pour prendre une décision impliquant la distribution d'un dividende.

Tel est le cas lorsque dans la SRL et la SC le test de liquidité est effectué dans le cadre des distributions aux actionnaires. Dans la SRL, la SC et la SA c'est le cas aussi lorsque l'organe d'administration décide de distribuer un dividende intérimaire.

Toutes les distributions précitées sont soumises à des procédures spécifiques visant à garantir qu'aucune distribution illicite ne se produise. Il s'agit des tests d'actif net et de liquidité dans le cadre de distributions effectuées dans la SC et la SRL et du test d'actif net dans le cadre d'une distribution d'un dividende intérimaire dans la SA. Ces procédures définissent les limites dans lesquelles la société peut procéder à des distributions. L'équilibre entre le maintien de fonds suffisants dans la société et la possibilité de verser des distributions aux actionnaires, tel que protégé par lesdites procédures, va de pair avec les intérêts devant être protégés au sein de la société. Une distribution versée en effectuant ces tests respecte l'intérêt social.

Étant donné que de telles distributions ne sont pas contraires à l'intérêt social, elles

Summary

When an administrator is also shareholder of a company, a conflict of interest can occur, *prima facie*, when the administrative body is competent to take a decision involving a dividend distribution.

This is the case when, in the private limited company (BV/SRL) and the cooperative company (CV/SC), the liquidity test is performed in the context of distributions to shareholders. In the BV/SRL, CV/SC and NV/SA (public limited liability company), this is also the case when the administrative body decides to pay an interim dividend.

All above-mentioned distributions are subject to specific procedures to ensure that no illegal distribution occurs. This concerns the net assets test and liquidity test in the context of distributions in the CV/SC and the BV/SRL and the net assets test in the context of an interim dividend distribution in the NV/SA. These procedures define the limits within which the company may make distributions. The balance between maintaining sufficient funds in the company and the ability to make distributions to shareholders, as protected by these procedures, is consistent with the interests that must be protected within the company. A distribution made in accordance with these tests meets the corporate interest.

Given that such distributions are not contrary to the corporate interest, they

n'entrent pas dans la notion de conflit d'intérêts visée au CSA. Par conséquent, l'application cumulative des procédures de conflit d'intérêts et des procédures spécifiques de distribution ne s'impose pas.

Toutefois, le CSA requiert à présent explicitement l'application cumulative de la procédure de conflit d'intérêts pour les conflits d'intérêts entre les sociétés cotées et leur(s) actionnaire(s) de contrôle et de la procédure de conflit d'intérêts pour le conflit d'intérêts personnel de l'administrateur de la société concernant les mêmes décisions ou opérations.

are not covered by the notion of conflict of interest referred to in the Code of Companies and Associations (WVV/CSA). This means that no cumulative application of the conflict of interest procedures and the specific distribution procedures is required.

However, the WVV/CSA now explicitly requires cumulative application of the conflict of interest procedures for conflicts of interest between listed companies and their controlling shareholder(s) and the conflict of interest procedures for personal conflicts of interest of the company's administrator with regard to the same decisions or operations.

LA RÉFORME DE L'IMPÔT DES SOCIÉTÉS POUR LES PETITES SOCIÉTÉS

THIERRY LAUWERS

*Avocat-Associé Lauwers & Seutin
Chargé de conférence à l'Executive Master en Gestion fiscale de la Solvay Brussels School of Economics & Management, professeur, Hogeschool Gand et Bruges Business School*

MANUEL MEUL

Avocat Lauwers & Seutin

Introduction

La réforme de l'impôt des sociétés a été lancée par une loi du 25 décembre 2017. Son objectif principal était de garantir la compétitivité, les emplois et les investissements correspondants. Le législateur visait la création d'un système simplifié, présentant un meilleur niveau d'équité et de sécurité. Cet objectif est poursuivi en faisant fortement baisser le taux nominal à l'impôt des sociétés, et en le finançant par l'élargissement de la base imposable¹. Selon le Ministre des Finances, un effort supplémentaire a été consenti pour les PME belges, qui constituent un moteur important pour la création d'emplois et la croissance économique. Elles seront « *réellement encouragées à continuer*

1 *Projet de loi relatif à la relance économique et au renforcement de la cohésion sociale, exposé des motifs, Doc. Parl., Ch., 2017-18, n° 54-2839/001, p. 3-4.*

de croître »². En réalité, il nous semble que cet objectif n'a pas entièrement été atteint.

L'impact du CSA

Le nouveau CSA, entré en vigueur le 1er mai 2019³, bien que n'étant pas une réforme fiscale en soi, va évidemment impacter la lecture des règles de l'impôt des sociétés. Citons quelques modernisations et simplifications législatives introduites par le CSA et qui concernent les petites sociétés : l'assouplissement des règles d'acquisition d'actions propres, la diminution du nombre

2 *Projet de loi relatif à la relance économique et au renforcement de la cohésion sociale, exposé des motifs, Doc. Parl., Ch., 2017-18, n° 54-2839/010, p. 3.*

3 *Voir plus en détail les règles prévus par les articles 38 à 44 de la loi du 23 mars 2019 introduisant le Code des sociétés et des associations et portant des dispositions diverses, M.B., 4 avril 2019.*

des formes sociales et la suppression de la notion de capital (minimum) des SRL.

A l'occasion de la réforme du droit des sociétés, le CIR 92 a également été revu par la loi du 17 mars 2019⁴.

Le passage du siège « réel » au siège « statutaire » dans le CSA pour déterminer le droit des sociétés applicable⁵ est un exemple éloquent, bien que cette modification ne concerne pas uniquement les petites sociétés. La réforme du CIR 92 prend en compte cette modification et le CIR 92 maintient la notion de siège réel afin de déterminer si la société est résidente⁶.

A. La suppression de la notion de « capital social »

En vertu du CSA, les SRL et les SC doivent disposer de capitaux propres qui, compte tenu des autres sources de financement, sont suffisants à la lumière de l'activité projetée⁷. Il n'y a donc plus d'exigence de capital social minimum: la notion de capital social n'est plus utilisée pour les SRL et les SC. Pour ces sociétés, on entend dorénavant par capital, sur le plan fiscal, les capitaux propres de la société (tels que prévus par le droit belge ou étranger qui régit la société), dans la mesure où ils sont formés par des apports en numéraire ou en nature, autres que des apports en industrie⁸. Le capital libéré est, à nouveau du point de vue fiscal, le capital dans la mesure où celui-ci est formé par des apports réellement libérés en numéraire ou en nature, autres qu'en industrie, et où il

AUSSI POUR LES SRL, LE REMBOURSEMENT DES APPORTS DES ACTIONNAIRES N'EST PAS INCONDITIONNELLEMENT EXONÉRÉ D'IMPÔT

n'a fait l'objet d'aucun remboursement ou réduction⁹.

Le remboursement du capital libéré (et pour autant que de besoin, des sommes y assimilées, telles que les primes d'émission¹⁰), reste exonéré d'impôt, bien que cette exonération ne s'opère plus intégralement (et immédiatement) à l'occasion d'un tel remboursement. L'article 18, alinéas 2 à 7, du CIR 92 détermine en effet que cette réduction n'entraîne, pour les SRL et les SC, qu'un remboursement du capital libéré à concurrence d'un pourcentage qui exprime le rapport entre, au numérateur le capital libéré (majoré, pour autant que de besoin, des sommes y assimilées, telles que les primes d'émission) et, au dénominateur la somme du numérateur et des réserves taxées. Pour le solde, le remboursement est censé provenir des réserves taxées. Il s'agit alors d'un dividende taxable au précompte mobilier. Cela n'empêche pourtant pas qu'en définitive, le remboursement du capital libéré reste exonéré d'impôt¹¹.

4 Loi du 17 mars 2019 adaptant certaines dispositions fiscales fédérales au nouveau Code des sociétés et des associations, M.B., 10 mai 2019.

5 L'art. 2:146 du CSA détermine que « le présent code est applicable aux personnes morales qui ont leur siège statutaire en Belgique ».

6 Art. 2, § 1er, 5°, b) du CIR 92.

7 Art. 5:4 et 6:4 du CSA.

8 Art. 2, § 1er, 6°, a), 2) du CIR 92.

9 Art. 184, 1er alinéa du CIR 92.

10 En réalité, ces sommes tombent déjà sous la définition du capital libéré repris à l'article 184, 1er alinéa du CIR 92 (S. VAN CROMBRUGGE, *De aanpassing van het vennootschapsbelastingrecht aan het nieuwe vennootschapsrecht*, Roeselare, Roularta, 2019, p. 111). Par ailleurs, suite à l'application du CSA, les primes d'émission ont perdu leur pertinence, en ce que les droits rattachés aux actions des SRL et SC peuvent être largement et librement déterminés (Doc. Parl., Ch., 2018-19, 54-3367/001, p. 33-34).

11 L'art. 184, al. 6, du CIR 92 détermine en effet que « pour l'application du présent titre, le montant du capital libéré visé à l'alinéa 1er et des sommes assimilées à du capital libéré conformément à l'alinéa 2, est censé ne pas être diminué à concurrence des remboursements qui sont imputés en tant que

B. Le rachat d'actions propres

Abordons également le sujet du rachat d'actions propres, soit l'acquisition et la détention d'actions émises par la société elle-même¹². La société ne peut racheter ses propres actions sans satisfaire au nouveau test d'actif net et de liquidité¹³ mais l'ancien plafond de 20% du capital souscrit, dont le dépassement entraînait la nullité de plein droit desdites actions¹⁴ et, partant, la taxation d'un dividende distribué en vertu de l'article 186 du CIR 92, a été supprimé du CSA. En vue de maintenir une neutralité fiscale en comparaison avec le régime antérieur, la limite du 20% « de son capital » a été réintégrée à l'article 186, alinéa 6, du CIR 92.

C. Le traitement fiscal d'un groupement d'intérêt économique

Le CSA ne prévoit plus la forme légale du groupement d'intérêt économique (GIE). Depuis le 1er janvier 2020, les dispositions impératives du CSA qui s'appliquent à la société en nom collectif (SNC) sont applicables au GIE qui n'a pas été transformé en une autre forme légale¹⁵. Si le GIE n'a pas été transformé en une autre forme légale au 1er janvier 2024, il devient, à cette date et de plein droit, une SNC¹⁶.

Le GIE était considéré comme fiscalement transparent, de sorte que ses bénéficiaires étaient considérés comme des bénéficiaires de ses membres¹⁷. Si le GIE est transformé, volontairement ou de plein droit, en une SNC, cette transparence fiscale ne s'applique, en règle, plus.

dividendes sur les réserves taxées ou sur les réserves exonérées par application de l'article 18, alinéas 2 à 5 ».

12 Cette possibilité n'existe pas pour les SC (art. 6:53 du CSA).

13 Art. 5:145 du CSA.

14 Art. 323, 1er alinéa du C. Soc.

15 Art. 41, § 1er, alinéa 1er, 2ème tiret de la loi du 23 mars 2019.

16 Art. 41, § 2, 3ème tiret la loi du 23 mars 2019.

17 Ancien art. 29, § 2, 4° du CIR 92, remplacé par l'art. 7, 4° de la loi du 17 mars 2019, à partir du 1er mai 2019 (art. 119 de ladite loi).

L'article 29, § 2, 4° du CIR 92 prévoit cependant, dans sa nouvelle version, que les SNC issues de la transformation d'un GIE en application de l'article 41 du CSA¹⁸, sont censées être des associations sans personnalité juridique, et pourront donc continuer à être traitées de manière transparente sur le plan fiscal, à condition que les activités de la SNC aient exclusivement pour but de faciliter ou de développer l'activité économique de ses associés, d'améliorer ou d'accroître les résultats de cette activité. En outre, l'activité de la SNC doit se rattacher à l'activité des associés et avoir un caractère auxiliaire par rapport à celle-ci.

En réalité, le *statu quo* est donc maintenu, en ce que les GIE devaient déjà remplir ces conditions en vertu de l'article 839 du C. Soc.

Selon les travaux préparatoires de la loi du 17 mars 2019 adaptant certaines dispositions fiscales au nouveau CSA, les conditions prévues par l'ancien article 840 du C. Soc.¹⁹ doivent également être respectées afin que la transparence fiscale puisse être appliquée. Ces limitations, bien qu'elles n'aient pas été reprises dans l'article 29, § 2, 4° du CIR 92, découleraient de la condition selon laquelle les activités du groupement doivent faciliter ou soutenir les activités de ses membres. A l'exception de la condition selon laquelle le GIE ne peut pas, selon l'article 840 du C. Soc., rechercher des bénéfices pour son propre compte, nous doutons de la pertinence actuelle des exigences de l'article 840 du C. Soc. pour l'application du régime

18 Il nous semble que le texte légal contient une erreur à ce sujet et ne veut pas renvoyer à l'article 41 du CSA, mais bien à l'article 41 de la loi du 23 mars 2019 introduisant le Code des sociétés et des associations et portant des dispositions diverses.

19 Selon cette disposition, le GIE ne peut pas contracter d'emprunts par voie d'émission d'obligations, être membre d'un autre groupement ou d'un groupement européen d'intérêt économique, rechercher des bénéfices pour son propre compte, détenir directement ou indirectement à quelque titre que ce soit des actions ou des parts d'associés, quelle qu'en soit la forme, dans une société commerciale ou à forme commerciale, ni, sous réserve de son objet propre, s'immiscer directement ou indirectement dans l'exercice de l'activité de ses membres.

de la transparence fiscale en vertu du nouvel article 29, § 2, 4° du CIR 92. Des textes légaux clairs et non équivoques ne doivent en effet pas être interprétés²⁰.

Les anciennes règles sont par ailleurs d'application pour les GIE qui n'ont pas volontairement transformé leur forme légale, et ce jusqu'au 1er janvier 2024 au plus tard²¹.

D. La démission et l'exclusion à charge du patrimoine social

Le CSA a introduit, également pour les SRL, la possibilité de prévoir dans les statuts les facultés de démission et d'exclusion à charge du patrimoine social, et ce afin de compenser le champ d'application limité qui est réservé aux SC, forme légale que le Gouvernement, avant amendement parlementaire, ne voulait plus utiliser par des sociétés professionnelles de titulaires de professions libérales²². Sauf disposition statutaire contraire, le montant de la part de retrait pour les actions pour lesquelles l'actionnaire demande sa démission (ou pour lesquelles il est exclu) est équivalent au montant réellement libéré et non encore remboursé pour ces actions, sans cependant être supérieur au montant de la valeur d'actif net de ces actions telle qu'elle résulte des derniers comptes annuels approuvés²³.

Le partage partiel de l'avoir social d'une société suite à la démission ou à l'exclusion d'un associé, est considéré comme un dividende distribué, à hauteur de l'excédent que présentent les sommes allouées ou attribuées à l'intéressé ou à ses ayants droit, en espèces, en titres ou autrement sur sa

LA DÉMISSION ET L'EXCLUSION À CHARGE DU PATRIMOINE SOCIAL D'UNE SRL ENTRAÎNENT UN PARTAGE PARTIEL DE SON AVOIR SOCIAL

quote-part de la valeur réévaluée du capital libéré²⁴.

L'impôt des sociétés sera dû sur le dividende dans la mesure ou le partage partiel de l'avoir social a lieu par la distribution de réserves exonérées²⁵ ou si, à cause de la distribution en nature, des plus-values latentes seraient réalisées. Le dividende sera par ailleurs soumis au précompte mobilier²⁶.

L'impact fiscal d'une démission ou d'une exclusion à charge du patrimoine social, tant pour la société que pour son actionnaire, dépendra donc du montant distribué et, partant, des dispositions statutaires concernées.

La réforme de l'impôt des sociétés

A. Le régime ordinaire de taxation

Le taux ordinaire à l'impôt des sociétés est passé depuis le 1er janvier 2020²⁷ à 25%. Elle est plus que de 20% pour les petites sociétés, du moins jusqu'à un seuil de bénéfice imposable de 100.000 EUR²⁸, et ce déjà depuis l'exercice d'imposition 2019 se rattachant à une période imposable débutant au plus tôt le 1er janvier 2018²⁹. La contribution complémentaire de

20 Cass., 24 mars 2017, F.15.0064.N, www.juridat.be.

21 Art. 119, § 3 de la loi du 17 mars 2019 et *Doc. Parl.*, Ch., 2018-19, 54-3367/001, p. 53-54.

22 Projet de loi introduisant le Code des sociétés et des associations et portant des dispositions diverses, exposé des motifs, *Doc. Parl.*, Ch., n° 54-3119/001, p. 186.

23 Art. 5:154 à 5:156 du CSA.

24 Art. 187 du CIR 92.

25 Art. 190, alinéa 2, du CIR 92.

26 Art. 18, alinéa 1er, 2^oter du CIR 92.

27 Applicable à partir de l'exercice d'imposition 2021 se rattachant à une période imposable qui débute au plus tôt le 1er janvier 2020 (art. 86, B2 de la loi du 25 décembre 2017).

28 Art. 215, alinéas 1er et 2, du CIR 92.

29 Art. 54, 1° et 86.A de la loi du 25 décembre 2017.

crise³⁰ est finalement supprimée à partir de l'exercice d'imposition 2021 se rattachant à une période imposable débutant au plus tôt le 1er janvier 2020³¹, peu importe la taille de l'entreprise.

Le taux réduit n'est pas applicable³² :

- i. aux sociétés qui détiennent des actions ou parts dont la valeur d'investissement excède 50%, soit de la valeur réévaluée du capital libéré, soit du capital libéré augmenté des réserves taxées et des plus-values comptabilisées. Lesdites valeurs sont à envisager à la date de clôture des comptes annuels de la société. Pour déterminer si la limite de 50% est dépassée, il n'est pas tenu compte des actions ou parts qui représentent au moins 75% du capital libéré de la société qui a émis les actions ou parts ;
- ii. aux sociétés dont les actions ou parts représentatives du capital sont détenues à concurrence d'au moins la moitié par une ou plusieurs autres sociétés ;
- iii. aux sociétés qui n'allouent pas à au moins un dirigeant d'entreprise visé à l'article 32 du CIR 92 une rémunération à charge du résultat de la période imposable au moins égale à 45.000 EUR à partir de la cinquième période imposable depuis leur constitution³³. Lorsque la rémunération est inférieure à 45.000 EUR, cette rémunération à charge du résultat de

la période imposable doit être égale ou supérieure au revenu imposable de la société³⁴ ;

- iv. aux sociétés d'investissement, sociétés immobilières réglementées, organismes de placement et organismes de financement de pensions tels que décrits à l'article 215, alinéa 3, 6° du CIR 92.

B. La distribution des bénéfices : les régimes VVPRbis et VVPRter

Avec le taux du précompte mobilier qui lui, n'a cessé d'augmenter (30% depuis le 1er janvier 2017 en vertu de l'article 269, § 1er, 1° du CIR 92), la pression fiscale globale sur les dividendes attribués ou distribués est, depuis ce 1er janvier 2020, de 44% jusqu'à 100.000 EUR de bénéfices et de 47,5% au-delà de ce plafond. Ces taux valent pour autant qu'il s'agisse de dividendes qui proviennent des bénéfices générés depuis cette même date.

Cette charge fiscale peut encore être réduite par le biais de l'article 269, § 2 du CIR 92 d'une part et des articles 184*quater juncto* 269, § 1er, 8° du CIR 92 d'autre part. Il s'agit des articles relatifs au taux réduit du précompte mobilier sur les dividendes de nouvelles actions nominatives (VVPRbis) et au taux réduit du précompte mobilier sur les dividendes issus de réserves de liquidation (VVPRter).

Le régime VVPRbis permet, pour des actions ou parts nouvelles nominatives qui sont acquises au moyen de nouveaux apports en numéraire³⁵ effectués à partir du 1er

30 Art. 463bis du CIR 92.

31 Art. 86.B.2 de la loi du 25 décembre 2017.

32 Art. 215, alinéa 3, du CIR 92. Les trois premières conditions ne sont pas applicables aux sociétés coopératives agréées conformément à l'article 8:4 du CSA.

33 Il s'agit de la constitution telle que décrite à l'article 145²⁶, § 1er, alinéas 3 et 4, du CIR 92. Cela a pour conséquence que, lorsque l'activité de la société consiste en la continuation d'une activité qui était exercée auparavant par une personne physique ou une autre personne morale, la société est censée être constituée respectivement au moment de la première inscription à la BCE par cette personne physique ou au moment du dépôt par cette autre personne morale de l'acte de constitution au greffe du tribunal de l'entreprise ou de l'accomplissement d'une formalité d'enregistrement similaire dans un autre Etat membre de l'Espace économique européen par cette personne physique ou cette autre personne morale.

34 La cotisation distincte de 5% qui a été prévue en cas d'absence d'attribution d'une rémunération suffisante à au moins un dirigeant d'entreprise a été retirée par l'article 5 de la loi du 13 avril 2019 modifiant le Code des impôts sur les revenus 1992 supprimant la pénalité en cas de non-conformité à la condition du montant de rémunération de dirigeant, *M.B.*, 26 avril 2019. L'utilisation du mot « retirer » indique que la mesure est considérée comme n'ayant jamais existé (*Doc. Parl., Ch.*, 2018-19, 54-2920/005, p. 9).

35 Dans le but d'amener de nouveaux capitaux dans ces sociétés, ce sont les seuls apports en numéraire qui sont visés (*Doc. Parl., Ch.*, 2012-13, 53-2853/001, p. 5).

juillet 2013, et dont le bénéficiaire détient la pleine propriété de ces actions ou parts nominatives de façon ininterrompue depuis l'apport en capital³⁶, de bénéficier d'un taux du précompte mobilier réduit de 20% pour les dividendes alloués ou attribués lors de la répartition bénéficiaire du deuxième exercice comptable après celui de l'apport. A partir du troisième exercice comptable après celui de l'apport, ce taux est réduit à 15%.

Ce régime n'est applicable qu'aux dividendes distribués par des sociétés qui sont considérées comme des petites sociétés pour l'exercice d'imposition lié à la période imposable au cours de laquelle l'apport en capital a lieu. Par ailleurs, dans le cadre des augmentations du capital effectuées à partir du 1er mai 2019³⁷, la condition selon laquelle « *les sociétés sans capital social minimum sont exclues du bénéfice de la disposition, sauf si, après l'apport en nouveau capital, le capital social de cette société est au moins égal au capital social minimum d'une SPRL, comme visé à l'article 214, § 1er, du Code des Sociétés* » a été supprimée. En effet, dans le CSA, l'exigence d'un capital social minimum est supprimée pour les SRL. Dans la lignée de cette philosophie, il n'est aussi plus opportun de maintenir cette disposition³⁸.

Afin d'éviter des abus de ce régime dérogatoire, il a été déterminé que les augmentations de capital réalisées après une réduction de ce capital organisée à partir du 1er mai 2013, ne sont prises en considération pour l'octroi du taux réduit que dans la mesure de l'augmentation du capital qui dépasse la réduction. De même, les sommes

qui proviennent d'une réduction de capital, organisée à partir du 1er mai 2013, d'une société liée ou associée à une personne au sens des articles 1:20 et 1:21 du CSA, et qui sont investies par cette personne dans une augmentation de capital d'une autre société ne peuvent bénéficier du taux réduit³⁹.

Les sommes souscrites relatives à l'augmentation de capital doivent être entièrement libérées et il ne peut être créé à cette occasion d'actions ou parts préférentielles⁴⁰.

L'autre régime particulier, communément nommé *VVPRter*, permet aux petites sociétés de constituer une réserve de liquidation, par l'affectation à un ou plusieurs comptes distincts du passif d'une partie ou de la totalité du bénéfice comptable après l'impôt. Le critère de « petite société » doit être respecté au moment de la clôture de la période imposable pour laquelle la réserve de liquidation a été constituée⁴¹. Cette réserve doit être portée et maintenue dans un ou plusieurs comptes distincts du passif et ne peut servir de base pour des rémunérations ou attributions quelconques. La société est tenue de joindre un relevé conforme au modèle arrêté par le Ministre des Finances ou son délégué, à la déclaration aux impôts sur les revenus à partir de l'exercice d'imposition au cours duquel la réserve de liquidation est constituée⁴².

Cette réserve de liquidation fait l'objet d'une cotisation distincte de 10% dans le chef de la société pour la période imposable au cours de laquelle elle a été constituée⁴³. Cette cotisation distincte diminue également le bénéfice comptable qui peut être affecté à la constitution de la réserve de liquidation. La

36 Des exceptions à cette condition sont prévues à l'article 269, § 2, alinéas 3 à 6 du CIR 92.

37 Art. 62, 2° et 119 de la loi du 17 mars 2019. Si une société ne respectait pas ladite condition sous vigueur du régime antérieur, et effectue après le 1er mai 2019 une augmentation du capital, elle bénéficiera donc, pour les dividendes correspondants, du taux réduit (si les autres conditions sont réunies).

38 Projet de loi adaptant certaines dispositions fiscales fédérales au nouveau Code des sociétés et des associations, exposé des motifs, *Doc. Parl., Ch.*, 2018-19, n° 54-3367/001, p. 35.

39 Art. 269, § 2, alinéas 7 et 8, du CIR 92.

40 Art. 269, § 2, dernier alinéa du CIR 92.

41 Projet de loi-programme, exposé des motifs, *Doc. Parl., Ch.*, 2014-15, n° 54-0672/001, p. 14.

42 Art. 184^{quater} du CIR 92.

43 Art. 219^{quater} du CIR 92.

réserve de liquidation maximale s'élève donc aux bénéfices de l'exercice à affecter / 1,10⁴⁴.

Si l'attribution ou la mise en paiement des dividendes résulte d'une diminution de la réserve de liquidation, le taux de précompte mobilier est réduit à 5%, pour autant que la partie des réserves diminuées a été conservée pendant une période d'au moins 5 ans à compter du dernier jour de la période imposable pour lequel la réserve de liquidation a été constituée⁴⁵. Si cette condition n'est pas remplie, le taux du précompte mobilier s'élèvera à 20%.

En cas de retrait d'une partie de la réserve de liquidation, les réserves les plus anciennes sont censées être les premières retirées. Cette application du principe FIFO n'est pas toujours avantageuse pour l'actionnaire. Prenons l'exemple d'un actionnaire qui a besoin de liquidités et, partant, décide d'utiliser la réserve de liquidation. Cet actionnaire préférera utiliser la réserve de liquidation la plus récente ; or, l'article 184^{quater} du CIR 92 l'oblige désormais à utiliser, sur le plan fiscal, les réserves de liquidation les plus anciennes.

En réalité, la combinaison des taux de 10% de la cotisation distincte et de 5% en matière de précompte immobilier, mène, après l'impôt des sociétés, à une pression fiscale globale des dividendes distribuées de 13,64%⁴⁶. Ce taux est donc plus avantageux que le taux réduit prévu par le régime dit VVPR^{bis}. En revanche,

LE RÉGIME VVPR^{TER} EST PLUS AVANTAGEUX, SI ON EST PRÊT À ATTENDRE PLUS LONGTEMPS, À REMPLIR ANNÉE APRÈS ANNÉE LES OBLIGATIONS RELATIVES À LA CONSTITUTION DE LA RÉSERVE DE LIQUIDATION ET À S'EXPOSER AUX CAPRICES BUDGÉTAIRES DU LÉGISLATEUR

le délai d'attente est plus long pour le régime dit VVPR^{ter}. Ce délai d'attente est aussi de nature récurrente : pour chaque nouvelle réserve de liquidation, le délai d'attente devra à nouveau être respecté. Enfin, on ne peut pas perdre de vue la recherche par l'Etat de moyens budgétaires supplémentaires ; il se pourrait ainsi qu'il soit nécessaire d'augmenter le taux du précompte mobilier applicable aux réserves de liquidation distribuées après le délai d'attente.

Soulignons encore qu'en cas de liquidation, la réserve de liquidation peut être distribuée sans taxation complémentaire au précompte mobilier et sans que le délai d'attente n'ait été respecté.

C. Amortissements

Les petites sociétés perdent le régime favorable (qui existait par rapport à d'autres sociétés) relatif à la première annuité d'amortissement pour des immobilisations acquises ou constituées à partir du 1er janvier 2020⁴⁷. Dorénavant, la première annuité d'amortissement portant sur des immobilisations acquises ou constituées pendant l'exercice comptable n'est

44 C. VAN BIERVLIET, "Liquidatiereserve vanaf 1 januari 2020 eindelijk uitkeerbaar aan gunsttarief", *Fisc. Act.*, 2019, éd. 41, p. 3.

45 Art. 269, § 1, 8° du CIR 92. Selon le ministre des Finances, ce n'est qu'au moment de l'approbation par l'assemblée générale des comptes annuels, moment où le dividende est mis en paiement et où le précompte mobilier devient exigible, que la condition d'intangibilité ne sera plus considérée comme étant respectée. De telle sorte, le fait que la réserve de liquidation sera inscrite au 31 décembre 2020 (par la décision de l'assemblée générale tenue en mai 2021) à un compte « dividende à payer – ex réserve de liquidation 31 décembre 2015 » n'implique pas de violation de la condition d'intangibilité (*Q. & R. Chambre 2016-2017, 54-112, 203-204*).

46 C. VAN BIERVLIET, "Tarief voor dividenden van kmo's daalt tot 22,73% of 13,64%", *Fisc. Act.*, 2014, éd. 43, p. 18.

47 Art. 86.C de la loi du 25 décembre 2017.

prise en considération à titre de frais professionnels qu'en proportion de la partie de l'exercice comptable au cours de laquelle les immobilisations sont acquises ou constituées⁴⁸. Les petites sociétés sont donc aussi obligées de « proratiser » leurs premières annuités d'amortissement.

S'agissant des frais accessoires au prix d'achat des immobilisations acquises ou constituées à partir du 1er janvier 2020⁴⁹, l'article 196, § 4, alinéa 1er du CIR 92 détermine, pour les sociétés considérées comme petites pour l'exercice d'imposition afférent à la période imposable au cours de laquelle l'immobilisation incorporelle ou corporelle a été acquise ou constituée, que leur montant global est amorti, soit intégralement pendant la période imposable au cours de laquelle ces frais ou coûts sont exposés, soit de la même manière que le montant en principal de la valeur d'investissement ou de revient des immobilisations concernées. Les autres sociétés ne disposent que de cette dernière possibilité.

Rappelons aussi que pour les immobilisations acquises ou constituées à partir du 1er janvier 2020⁵⁰, le régime de l'amortissement dégressif prévu à l'article 64 du CIR 92 n'est plus applicable⁵¹.

D. Déduction pour investissement

La déduction pour investissement consiste en une exonération des bénéfices à concurrence d'une quotité de la valeur d'investissement ou de revient des immobilisations corporelles acquises à l'état neuf ou constituées à l'état neuf et des immobilisations incorporelles neuves, lorsque ces immobilisations sont affectées en Belgique à l'exercice de l'activité professionnelle⁵².

Le pourcentage de base de la déduction pour investissement est, pour les immobilisations acquises ou constituées par une société considérée comme petite pour l'exercice d'imposition lié à la période imposable au cours de laquelle elle a effectué ces investissements, en règle fixé à 8% desdites valeurs d'investissement ou de revient, pour autant qu'ils soient directement liés à l'activité économique existante ou prévue, qui est réellement exercée par la société. Pour les immobilisations acquises ou constituées entre le 1er janvier 2018 et le 31 décembre 2019, le pourcentage de base était fixé à 20%⁵³. Par cette mesure temporaire, le législateur espérait donner un coup de fouet à l'économie *via* une relance des investissements⁵⁴. Pour les autres sociétés, le pourcentage de base de la déduction est, en règle, zéro.

Ladite déduction pour investissement n'est applicable que si la société, pour la période imposable au cours de laquelle l'investissement est effectué, renonce irrévocablement à la déduction pour capital à risque⁵⁵, et le report de l'exonération non accordée en cas d'absence ou d'insuffisance de bénéfices visé à l'article 72 du CIR 92, est limité à la période imposable suivante⁵⁶.

Pour certains investissements, des pourcentages de base spécifiques sont d'application. Il en est ainsi des brevets⁵⁷, des investissements pour la recherche et le développement respectueux de l'environnement⁵⁸, des investissements économiseurs d'énergie⁵⁹ et systèmes d'extraction ou d'épuration d'air dans des établissements Horeca⁶⁰, des investissements

48 Art. 196, § 2 du CIR 92.

49 Art. 86.C de la loi du 25 décembre 2017.

50 Art. 86.C de la loi du 25 décembre 2017.

51 Art. 196, § 3 du CIR 92.

52 Art. 68 du CIR 92.

53 Art. 201, § 1er, 1° du CIR 92.

54 Projet de loi portant réforme de l'impôt des sociétés, exposé des motifs, *Doc. Parl.*, Ch., 2017-18, n° 54-2864/001, p. 36.

55 Art. 201, § 1er, 3ème alinéa du CIR 92.

56 Art. 201, § 1er, 5ème alinéa du CIR 92.

57 Art. 69, § 1er, 2°, a) du CIR 92.

58 Art. 69, § 1er, 2°, b) du CIR 92.

59 Art. 69, § 1er, 2°, c) du CIR 92.

60 Art. 69, § 1er, 2°, d) du CIR 92.

numériques⁶¹, des investissements en sécurisation⁶² et des investissements encourageant la réutilisation de récipients pour boissons et produits industriels⁶³, pour autant que le pourcentage de base temporairement majoré de 20% ne soit pas plus élevé⁶⁴, et ce à l'exception des investissements encourageant la réutilisation de récipients pour boissons et produits industriels⁶⁵.

E. La limitation des déductions (corbeille fiscale)

Afin d'élargir la base imposable, une limitation est introduite en matière de report des revenus définitivement taxés, de la déduction pour revenus d'innovation, des pertes professionnelles et de la déduction pour capital à risque (rénovée)⁶⁶. Cette limitation ne concerne que les reports desdites déductions qui n'ont pu être accordées pour l'année où la société était en droit de les postuler en raison de bénéfice subsistant suffisant, ainsi que la déduction pour capital à risque (rénovée)⁶⁷. Le montant total de ces déductions est, sur la base de l'article 207, alinéa 3, du CIR 92, limité pour la période imposable à 1.000.000 EUR, majoré de 70% de la quotité qui excède 1.000.000 EUR de la partie du bénéfice qui subsiste après l'application des déductions visées à l'article 207, alinéa 2, du CIR 92.

Pour les petites sociétés, cette limitation n'existe pas pour les pertes antérieures visées

61 Art. 69, § 1er, 2°, f) du CIR 92. Cette déduction n'est applicable que pour les sociétés considérées comme petites sociétés pour l'exercice d'imposition afférent à la période imposable au cours de laquelle les immobilisations sont acquises ou constituées.

62 Art. 69, § 1er, 3° du CIR 92. Cette déduction n'est applicable que pour les sociétés résidentes considérées comme petites sociétés pour l'exercice d'imposition afférent à la période imposable au cours de laquelle les immobilisations sont acquises ou constituées.

63 Art. 201, § 2 du CIR 92.

64 Projet de loi portant réforme de l'impôt des sociétés, exposé des motifs, *Doc. Parl.*, Ch., 2017-18, n° 54-2864/001, p. 36-37.

65 Art. 201, § 2 du CIR 92.

66 Projet de loi portant réforme de l'impôt des sociétés, exposé des motifs, *Doc. Parl.*, Ch., 2017-18, n° 54-2864/001, p. 3.

67 *Ibid.*, p. 92.

à l'article 206 du CIR 92, et ce pendant les quatre premières périodes imposables à partir de leur constitution telle que visée à l'article 145²⁶, § 1er, alinéas 3 et 4, du CIR 92⁶⁸.

F. Réserve d'investissement

Le régime fiscal relatif à la réserve d'investissement n'est applicable que pour les réserves constituées à l'expiration d'une période imposable se clôturant au plus tard le 30 décembre 2018 par des sociétés considérées comme petites pour les exercices d'imposition afférents à cette période imposable⁶⁹. Le bénéfice de la réserve d'investissement est donc abrogé à partir de l'exercice d'imposition 2019. Cela n'empêche évidemment pas que l'obligation d'investissement reprise à l'article 194^{quater}, § 3 du CIR 92 doive encore être respectée, endéans le délai prévu, pour les réserves d'investissement qui ont été constituées pour l'exercice d'imposition 2018 au plus tard.

G. Exonération pour personnel complémentaire

L'article 67ter du CIR 92 prévoit que les bénéficiaires des contribuables qui, à la fin de l'année à laquelle a commencé l'exercice de leur profession (au 31 décembre 1997 ou plus tard), occupent moins de onze travailleurs, sont exonérés à concurrence d'un montant de 3.720,00 EUR⁷⁰ par unité de personnel supplémentaire occupé en Belgique, dont le salaire journalier ou horaire brut n'excède pas 90,31 ou 11,99 EUR.

L'article 198^{quater} supprime désormais cette exonération à caractère économique, et

68 Art. 207, alinéa 6 du CIR 92.

69 Art. 194^{quater}, § 1er du CIR 92, tel que modifié par l'article 31, 1° de la loi du 25 décembre 2017.

70 6.070 EUR pour l'exercice d'imposition 2020 (Administration générale Expertise et Support Stratégiques – Service Réglementation – Avis relatif à l'indexation automatique en matière d'impôts sur les revenus – Exercice d'imposition 2020, *M.B.*, 22 janvier 2019, *err. M.B.*, 14 février 2019, addendum *M.B.*, 2 avril 2019).

ce à partir de l'exercice d'imposition 2021 se rattachant à une période imposable qui débute au plus tôt le 1er janvier 2020⁷¹.

H. Majoration en cas d'absence ou d'insuffisance de versement anticipé

Rappelons enfin que l'article 218, § 2 du CIR 92 précise que, dans le chef d'une société considérée comme petite, aucune majoration n'est due sur l'impôt, qui se rapporte aux trois premiers exercices comptables à partir de sa constitution.

Conclusions

Bien que la réforme de l'impôt des sociétés avait pour objectif d'introduire une simplification de l'impôt des sociétés tout en favorisant les petites sociétés, il faut constater que ces objectifs n'ont pas été atteints.

La réforme a bien apporté de nombreuses modifications, mais n'a vraiment pas eu pour conséquence de diminuer la complexité de la législation fiscale. Nous pourrions même dire que cette réforme a rendu l'impôt des sociétés encore plus complexe, en introduisant, entre autres, une taxation *pro rata* des remboursements de capital et une corbeille fiscale pour des déductions reportées. L'instauration de nouvelles règles qui, en réalité, s'ajoutent aux règles existantes, mène rarement à une simplification de la situation.

L'objectif de favoriser les petites sociétés, par rapport aux autres sociétés, semble également avoir manqué. Sauf la réduction limitée du taux nominal de l'ISoc jusqu'à un seuil de 100.000 EUR, et à part une déduction pour investissement augmentée, mais limitée dans le temps et aujourd'hui expirée, ... il nous semble qu'aucune réelle faveur structurelle pour les petites sociétés n'ait été introduite, certainement pas en

terme de pression fiscale finale, y compris la distribution de leurs bénéfices par dividendes ou rémunérations. Les incitants fiscaux qui rendent la fiscalité d'une petite société attractive, notamment pour les actionnaires (VVPR*bis*, VVPR*ter*), existaient déjà bien avant la réforme de l'impôt des sociétés.

71 Art. 86.B2 de la loi du 25 décembre 2017.

Samenvatting

De hervorming van de vennootschapsbelasting, geïnitieerd door de wet van 25 december 2017, gaat dit jaar de derde en laatste fase in. Deze hervorming is onlosmakelijk verbonden met de bijna gelijktijdige hervorming van het vennootschapsrecht door het nieuwe Wetboek van vennootschappen en verenigingen waarvan de gevolgen voelbaar zullen zijn in belastingzaken, met name door de (gedeeltelijke) verdwijning van het begrip "kapitaal", de nieuwe vennootschapsvormen en hun werking of zelfs inzake de inkoop van eigen aandelen.

Aangekondigd als een belastinghervorming die primair is bedoeld om kleine vennootschappen te versterken in de zin van artikel 1:24, §§ 1-6 van het WVV, moet worden onderzocht in hoeverre en met welke middelen de hervorming deze doelstellingen zou hebben bereikt. Een samenvatting van de belangrijkste innovaties stelt ons ook in staat om, in het licht van het nieuwe WVV, enkele belangrijke regimes in herinnering te brengen die kleine vennootschappen in fiscale termen onderscheiden van andere ondernemingen. Het is ook de perfecte gelegenheid om de door het WVV geplande innovaties te inventariseren die niet noodzakelijk uitsluitend betrekking hebben op kleine vennootschappen.

Summary

The corporate tax reform, initiated by the law of December 25, 2017, enters its third and final phase this year. This reform is inseparable from the almost concomitant company law reform by the new Code of Companies and Associations (CCA) whose consequences will be felt in tax matters, in particular by the (partial) abolition of the "capital" concept, the new company forms and their functioning, or even in terms of the repurchase of own shares.

Announced as a tax reform which aims primarily to strengthen small companies within the meaning of article 1:24, §§ 1-6 of the CCA, it is necessary to examine to what extent and by which means the reform would have achieved these goals. A summary of the main innovations also allows us to remind, in the light of the new CCA, some key regimes that distinguish, in tax terms, small companies from other companies. It is also the perfect opportunity to take stock of some innovations planned by the CCA which concern, not necessarily exclusively, small companies.

DE INVOERING VAN HET MEERVOUDIG STEMRECHT IN HET WVV EN DE GEVOLGEN VOOR VENNOOTSCHAPSGROEPEN

DIEDERIK BRULOOT

Hoofddocent, Instituut Financieel Recht, UGent

Inleiding

Eén van de innovaties van het nieuwe Wetboek van vennootschappen en verenigingen (WVV) die in het oog springt, is de invoering van het meervoudig stemrecht. Het principe van "één aandeel – één stem" kon weliswaar ook reeds onder toepassing van het vroegere recht enigszins worden uitgehold, maar daarvoor waren allerlei lastige omwegen nodig. Onder toepassing van het nieuwe recht is het evenwel uitdrukkelijk toegelaten meervoudig stemrecht in te voeren, mits het respecteren van (beperkte¹) beschermingsmechanismen ten behoeve van minderheidsaandeelhouders. Een bijzondere plaats wordt ingenomen door de genoteerde vennootschappen, waar de ruimte om meervoudig stemrecht in te voeren wordt beperkt tot de invoering van een loyauteitsstemrecht.

Deze bijdrage geeft vooreerst een overzicht van de mogelijkheden die het WVV biedt op het vlak van het meervoudig stemrecht. Vervolgens wordt nagegaan wat de impact van dergelijke (potentieel erg belangrijke) wijzigingen op het vlak van de stemkrachtverhoudingen is op de organisatie van vennootschapsgroepen. De invulling van het voor het groepsrecht cruciale begrip

"controle", dat bij de invoering van het WVV nagenoeg ongewijzigd bleef, knoopt immers op verschillende punten aan bij de "stemrechten" waarover een aandeelhouder beschikt.

Meervoudig stemrecht in het WVV

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen de regimes inzake meervoudig stemrecht in de BV, de NV en de genoteerde NV, waarbij het laatste de meeste beperkingen en het eerste de grootste flexibiliteit kent. Het regime voor de gewone NV zit ergens tussenin.

A. De genoteerde NV: loyauteitsstemrecht

In de genoteerde NV² kan uitsluitend een loyauteitsstemrecht worden ingevoerd. Het loyauteitsstemrecht is een dubbel stemrecht dat wordt toegekend aan aandeelhouders die reeds gedurende een bepaalde periode aandeelhouder zijn en op die manier voor hun trouw worden beloond. De regeling is terug te vinden in artikel 7:53 WVV. De strikte voorwaarden waaronder een genoteerde NV het loyauteitsstemrecht kan invoeren, kunnen als volgt worden samengevat:

1 Zie daaromtrent C. De GRAUWE, "Het 'loyaliteitsstemrecht' en de bescherming van de minderheidsaandeelhouder(s)", *TRV-RPS* 2019, 811-830.

2 Zie art. 1:11 WVV voor de definitie van "genoteerde vennootschap".

- Het loyauteitsstemrecht moet worden toegekend in de statuten. De statutenwijziging die daarvoor is vereist, kan evenwel worden genomen met een meerderheid van slechts twee derde van de uitgebrachte stemmen³.
- Het kan enkel worden toegekend aan volgestorte aandelen.
- Het kan enkel worden toegekend aan aandelen op naam⁴.
- Het kan enkel worden toegekend aan aandelen die ten minste twee jaar ononderbroken op naam van dezelfde aandeelhouder in het register van aandelen op naam zijn ingeschreven⁵.
- Het loyauteitsstemrecht komt toe aan alle aandelen, zonder onderscheid, die aan de voorwaarden voldoen.

Het loyauteitsstemrecht is een dubbel stemrecht. Andere afwijkingen inzake stemrecht, zoals een drie- of viervoudig stemrecht, zijn in de genoteerde NV niet toegelaten. Ieder aandeel geeft in principe immers recht op één stem (art. 7:51 WVV). In de genoteerde NV geldt dat bovendien ook strikt voor de winstbewijzen met stemrecht (art. 7:58, tweede lid WVV). De enige andere nuance inzake stemrecht die, naast het loyauteitsstemrecht, aldus in de genoteerde NV nog kan bestaan, betreft de aandelen zonder stemrecht (art. 7:45 en 7:57 WVV).

De verdubbeling van het stemrecht geldt ten opzichte van de andere aandelen die eenzelfde deel van het kapitaal vertegenwoordigen. Het is in de NV –ook de genoteerde – immers

3 De overige vereisten voor een statutenwijziging uit artikel 7:153 WVV (zoals het aanwezigheidsquorum) gelden wel onverkort. Zie over de discussie m.b.t. deze specifieke meerderheid bij de totstandkoming van het WVV bv. C. CLOTTENS en J. DE WOLF, "Het loyauteitsstemrecht in het Wetboek van vennootschappen en verenigingen", *TRV-RPS* 2019, 164.

4 Het loyauteitsstemrecht gaat verloren wanneer naamsaandelen in gedematerialiseerde aandelen worden omgezet (art. 7:53, § 2 WVV).

5 Voor de berekening van deze termijn is het irrelevant wanneer het loyauteitsstemrecht wordt ingevoerd of sinds wanneer de vennootschap is genoteerd (art. 7:53, tweede lid WVV). Het loyauteitsstemrecht kan op die manier al meteen worden toegekend vanaf de inwerking van het WVV aan de aandeelhouders die daartoe aan alle aandelen voldoen.

HET LOYAUTEITSSTEMRECHT IS EEN DUBBEL STEMRECHT DAT WORDT TOEGEKEND AAN AANDEELHOUDERS DIE REEDS GEDURENDE EEN BEPAALDE PERIODE AANDEELHOUDER ZIJN EN OP DIE MANIER VOOR HUN TROUW WORDEN BELOOND

mogelijk om aandelen uit te geven met een verschillende kapitaalvertegenwoordigende waarde (art. 7:51, tweede lid WVV).

Van groot belang – en niet geheel voor de hand liggend – is verder dat aandelen met loyauteitsstemrecht niet als een afzonderlijke soort van aandelen worden beschouwd in de zin van artikel 7:155 WVV (zie art. 7:53, § 3 WVV)⁶.

Wanneer het loyauteitsstemrecht in de statuten is opgenomen, wordt het in principe van rechtswege verkregen, zonder dat daartoe bijkomende beslissingen moeten worden genomen of formaliteiten moeten worden vervuld. Op dezelfde manier gaat het recht echter ook in twee gevallen opnieuw verloren (art. 7:53, § 2 WVV). Dat is vooreerst het geval wanneer de naamsaandelen worden omgezet in gedematerialiseerde aandelen. Ten tweede gaat het dubbel stemrecht verloren in geval van eigendomsoverdracht van het desbetreffende aandeel. Met een eigendomsoverdracht wordt in deze context gelijkgesteld: een controlewijziging wanneer de aandelen door een vennootschap worden gehouden⁷.

6 Zie daaromtrent *infra*, punt B.

7 Zie m.b.t. de invulling van dit begrip in deze specifieke context uitgebreid C. CLOTTENS en J. DE WOLF, "Het loyauteitsstemrecht in het Wetboek van vennootschappen en verenigingen", *TRV-RPS* 2019, p. 161 e.v.

De wet voorziet echter ook in een aantal uitzonderingen op dit uitgangspunt. Dit is vooreerst het geval bij een overdracht aan erfgenamen (art. 7:53, § 2, tweede lid WVV). In dergelijke gevallen blijft het loyauteitsstemrecht behouden, of, wanneer het nog niet werd verworven, blijft de termijn van twee jaar om het te verwerven zonder onderbreking verder lopen. Meer specifiek geldt deze afwijking voor een overdracht ingevolge erfopvolging of ingevolge de vereffening van een huwelijksvermogensstelsel of ook nog bij eender welke andere overdracht, onder bezwarende titel of om niet, ten gunste van een erfgerechtigde. De afwijking geldt niet alleen voor eigenlijke overdrachten, maar ook voor bepaalde controlewijzigingen die immers principieel met een overdracht worden gelijkgesteld (*cf. supra*). Meer in het bijzonder gaat het dubbel stemrecht niet verloren of wordt de verkrijgingstermijn niet onderbroken wanneer een controlewijziging plaatsvindt ten gunste van een echtgenoot⁸ of een erfgerechtigde van de controlerende aandeelhouder.

Een tweede uitzondering op het principe dat het loyauteitsstemrecht komt te vervallen in geval van overdracht van de betrokken aandelen, heeft betrekking op bepaalde overdrachten in een groepscontext (art. 7:53, § 2, tweede lid WVV). Het dubbel stemrecht blijft immers behouden of de verkrijgingstermijn blijft verder lopen, wanneer aandelen worden overgedragen tussen twee vennootschappen die door dezelfde persoon of personen worden gecontroleerd. Hetzelfde geldt voor een overdracht tussen een vennootschap en (één van) haar controlerende aandeelhouders. In dezelfde sfeer verduidelijkt de wet verder ook

dat wanneer de genoteerde vennootschap zelf het voorwerp uitmaakt van een fusie of een splitsing, dit het dubbel stemrecht ongemoeid laat en de aandeelhouders daarvan in principe verder gebruik zullen kunnen maken in de verkrijgende vennootschap(pen), althans op voorwaarde dat de statuten van deze laatste daarin voorzien.

Een derde uitzondering wordt, tot slot, gemaakt voor de overdracht aan een certificeringsvehikel (art. 7:53, § 2, vierde lid WVV)⁹.

B. De niet-genoteerde NV

In de niet-genoteerde NV zijn er heel wat meer mogelijkheden en is er bovendien heel wat meer flexibiliteit in vergelijking met de genoteerde NV. Het uitgangspunt in de NV is ook onder toepassing van het WVV nochtans nog steeds dat alle aandelen één stem hebben. Hebben niet alle aandelen dezelfde kapitaalvertegenwoordigende waarde, dan wordt één stem toegekend aan het aandeel met de laagste waarde en worden in functie daarvan proportioneel de stemmen bepaald die zijn verbonden aan de aandelen met een hogere waarde (art. 7:51 WVV)¹⁰. Geheel nieuw is evenwel dat, onder toepassing van het WVV, deze regels voor de niet-genoteerde NV van suppletieve aard

⁸ Dit zou worden uitgebreid tot wettelijk samenwonende partners, zie art. 101 van het wetsvoorstel van 4 oktober 2019 tot omzetting van Richtlijn (EU) 2017/828 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2017 tot wijziging van Richtlijn 2007/36/EG wat het bevorderen van de langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders betreft, en houdende vennootschaps- en verenigingsbepalingen, *Parl.St.* Kamer 2019, DOC 55 0553/001. Hierna geciteerd als "Voorstel van reparatiewet".

⁹ Een overdracht van aandelen aan een rechtspersoon tegen uitgifte van certificaten, onder de verbintenis van die rechtspersoon om de opbrengst of de inkomsten voor te behouden aan de houder van deze certificaten, laat het loyauteitsstemrecht of de loop van de verkrijgingstermijn in dat verband, ongemoeid. Hetzelfde geldt bovendien voor de omgekeerde verrichting, namelijk de omwisseling van certificaten in aandelen zoals bedoeld in artikel 7:61, § 1, zesde lid, of § 2, tweede lid WVV voor zover die omwisseling gebeurt ten voordele van diegene die tot certificering overging of aan één van zijn overnemers die voldoet aan de voorwaarden van het tweede of derde lid van artikel 7:53, § 2 WVV. Zie in dit verband ook de verduidelijking uit artikel 101 van het Voorstel van reparatiewet.

¹⁰ Dit laatste is niet nieuw; dit kon ook reeds bij toepassing van het oude artikel 541 W. Venn. Zie voor een cijfvoorbeeld: P. LAMBRECHT, "Titres de sociétés" in BCV-CDS (ed.), *Het ontwerp Wetboek van vennootschappen en verenigingen / Le projet de nouveau Code des sociétés et associations*, Brussel, Larcier, 2018, 170-171.

zijn geworden: de statuten kunnen er van afwijken (art. 7:52 WVV).

Dat in de statuten kan worden afgeweken van het principe "één aandeel-één stem" betekent dat in de NV niet alleen een dubbel stemrecht aan bepaalde aandelen kan worden toegekend, maar ook andere vormen van meervoudig stemrecht, zoals een drie- of zelfs tienvoudig stemrecht. Beperkingen zijn er in principe niet. Uiteraard moet de gekozen "multiplier" wel nog steeds praktisch werkbaar zijn en niet strijdig zijn met de goede trouw of mag het geen manier zijn om de werking van de algemene vergadering *de facto* buiten spel te zetten¹¹.

Naast een "klassiek" meervoudig stemrecht zou ook in de niet-genoteerde NV een loyauteitsstemrecht kunnen worden ingevoerd naar het model van de genoteerde NV (*cf. supra*). De wettelijke voorwaarden die daarbij voor genoteerde NV's gelden, hoeven daarbij uiteraard niet onverkort in de statuten te worden overgenomen, zodat bijvoorbeeld de termijn waarna men het loyauteitsstemrecht verwerft zou kunnen worden verlengd of verkort.

Verder lijken in de niet-genoteerde NV ook "meer avontuurlijke" nuances op het principe van het enkelvoudig stemrecht mogelijk te zijn¹². We denken hierbij aan een meervoudig stemrecht dat wordt beperkt tot bepaalde types van beslissingen (bv. de benoeming van (bepaalde soorten) bestuurders) of het toekennen van vetorechten aan bepaalde aandelen over sommige of alle aangelegenheden of nog, een meervoudig stemrecht dat, naar analogie met het loyauteitsstemrecht, automatisch wordt verkregen bij de vervulling van bepaalde voorwaarden, andere dan het gedurende een

WANNEER HET LOYAUTEITSSTEMRECHT IN DE STATUTEN IS OPGENOMEN, WORDT HET IN PRINCIPE VAN RECHTSWEGE VERKREGEN

bepaalde periode aanhouden van aandelen¹³. Deze vrijheid volgt uit de afwezigheid van een *numerus clausus*-beginsel inzake effecten enerzijds (art. 7:22 WVV) en het suppletieve karakter van de regelen inzake verdeling van winst- en stemrechten in functie van de kapitaaldeelname anderzijds (art. 7:48 en 7:52 WVV).

Het ligt voor de hand dat eender welke vorm van meervoudig stemrecht uitsluitend via de statuten kan worden ingevoerd. Dit kan door via een statutenwijziging meervoudig stemrecht toe te kennen aan reeds bestaande aandelen, of door de uitgifte van nieuwe aandelen waaraan meteen meervoudig stemrecht is verbonden¹⁴. Bovendien zal bij de invoering van meervoudig stemrecht ook steeds rekening moeten worden gehouden met de regels inzake soorten van aandelen (art. 7:60 en 7:155 WVV). Dat is overigens niet alleen het geval bij de uitgifte van de aandelen of de toekenning van het meervoudig stemrecht¹⁵, maar ook bij alle latere uitgiftes van aandelen, ongeacht het daaraan verbonden stemrecht¹⁶.

Pro memorie kan worden meegegeven dat de regelen inzake soortwijziging er in essentie op neerkomen dat: (1) een bijzonder verslag is vereist van het bestuursorgaan; (2) wanneer

11 Zie wat dit laatste betreft: H. DE WULF, "Effecten bij BV, NV en CV: categorieën, uitgifte en overdracht" in D. BRULOOT (ed.), *Rechtskroniek voor het Notariaat – Deel 34*, Brugge, die Keure, 2019, 51.

12 Zie daaromtrent bv. H. DE WULF, "Effecten bij BV, NV en CV: categorieën, uitgifte en overdracht" in D. BRULOOT (ed.), *Rechtskroniek voor het Notariaat – Deel 34*, Brugge, die Keure, 2019, 50.

13 Zoals bv. na x aantal deelnames aan een algemene vergadering.

14 Zie daaromtrent uitgebreid J. DELVOIE en S. DECLERCO, "De invoering van meervoudig stemrecht en loyauteitsstemrecht in bestaande vennootschappen", *TRV-RPS* 2019, 129 e.v.

15 Zie voor enkele nuances in dit verband J. DELVOIE en S. DECLERCO, "De invoering van meervoudig stemrecht en loyauteitsstemrecht in bestaande vennootschappen", *TRV-RPS* 2019, 132.

16 Tenzij de uitgifte volledig evenredig gebeurt met de reeds bestaande aandelen binnen elke soort (art. 7:155, eerste lid WVV).

dit verslag financiële of boekhoudkundige gegevens bevat, deze moeten worden beoordeeld door de commissaris of, bij afwezigheid, door een bedrijfsrevisor of extern accountant; en (3) een statutenwijziging is vereist waarbij aan de voorwaarden inzake aanwezigheidsquorum en meerderheid moet worden voldaan binnen elke soort (art. 7:155 WVV).

Zoals meervoudig stemrecht aan bestaande aandelen kan worden toegekend, kan dit naderhand ook terug worden geschrapt. Ook in dat geval is een statutenwijziging vereist met naleving van de regelen inzake soortwijziging (art. 7:155 WVV). Een dergelijke schrapping van het meervoudig stemrecht zal noodzakelijk zijn wanneer een niet-genoteerde NV een notering wil bekomen (art. 7:153, § 4 WVV). In genoteerde vennootschappen is immers enkel een dubbel stemrecht onder de vorm van een loyauteitstemrecht toegelaten. Dit laatste kan eventueel wel reeds voorafgaand aan de notering worden ingevoerd.

C. De BV

Bij de hervorming van het BVBA-recht stond, veel meer nog dan bij de NV, de flexibiliseringsgedachte voorop. Dit betekent dat in de BV de vrijheid om variaties aan te brengen in de rechten van aandeelhouders nagenoeg onbeperkt is. Net zoals in de niet-genoteerde NV kan ook in de BV, naast "gewoon" meervoudig stemrecht of voorwaardelijk meervoudig stemrecht naar het model van het loyauteitsstemrecht, een meervoudig stemrecht worden ingevoerd dat is beperkt tot bepaalde beslissingen. Verder is het ook in de BV mogelijk om, los van het eigenlijke stemrecht, bepaalde "specifieke rechten" aan bepaalde aandelen toe te kennen, zoals een recht om de algemene vergadering samen te roepen, of het recht om bestuurders voor te dragen of zelfs een vetorecht met betrekking tot bepaalde onderwerpen¹⁷. Hoewel dergelijke specifieke

IN VERGELIJKING MET DE NIET-GENOTEERDE NV, BIEDT DE BV BOVENDIEN NOG EEN EXTRA MATE VAN FLEXIBILITEIT ALS GEVOLG VAN DE AFSCHAFFING VAN DE KAPITAALFIGUUR

rechten niet bijdragen tot de stemkracht van de betrokken aandeelhouder, spreekt het voor zich dat zij wel een belangrijke impact hebben op de macht van de betrokken aandeelhouder binnen de vennootschap.

In vergelijking met de niet-genoteerde NV, biedt de BV bovendien nog een extra mate van flexibiliteit als gevolg van de afschaffing van de kapitaalfiguur. Waar aandelen in de NV steeds een kapitaalvertegenwoordigende waarde hebben en deze waarde bij wijze van suppletieve regel als verdeelsleutel voor de rechten van de aandeelhouders geldt, is dat niet langer het geval in de BV. De oprichters, en bij latere uitgiftes, de algemene vergadering op voorstel van het bestuursorgaan, beslissen in alle vrijheid welke rechten aan de aandelen worden verbonden en welke inbreng daarvoor wordt verlangd. Bij wijze van suppletieve regel geldt dat aan elk aandeel één stem is verbonden en dat elk aandeel recht geeft op een gelijk aandeel in de winst en het vereffeningssaldo (art. 5:41 en 5:42 WVV).

In lijn met deze grote vrijheid binnen de BV, die toch wel een spectaculaire omwenteling betekent in vergelijking met het oude BVBA-recht, wordt voortaan ook voor de BV uitdrukkelijk bevestigd dat er geen *numerus clausus*-beginsel inzake effecten geldt (art. 5:18 WVV).

¹⁷ Uiteraard zonder dat dergelijke rechten de werking van de vennootschapsorganen buiten spel zetten (cf. *supra* punt B.);

zie ook: H. DE WULF, "Effecten bij BV, NV en CV: categorieën, uitgifte en overdracht" in D. BRULOOT (ed.), *Rechtskroniek voor het Notariaat – Deel 34*, Brugge, die Keure, 2019, 50.

In dit verband lijkt de BV toch op één punt net iets minder flexibiliteit te bieden dan de NV. In de NV kunnen, naast kapitaalaandelen, immers ook winstbewijzen worden uitgegeven waaraan desgevallend stemrecht en eventueel zelfs een meervoudig stemrecht kan worden toegekend (art. 7:58-59 WVV)¹⁸. In de BV is het niet mogelijk om winstbewijzen (of andere effecten) uit te geven met stemrecht. Overeenkomstig artikel 5:41 WVV kunnen stemrechten in de BV immers enkel aan aandelen worden verbonden. De achtergrond is dat de uitgifte van winstbewijzen in de BV eigenaardig zou zijn nu de kapitaalfiguur voor de BV werd afgeschaft. Winstbewijzen zijn, in de NV, immers in essentie effecten die worden uitgegeven in ruil voor een inbreng buiten kapitaal¹⁹.

Ook in de context van de BV is het van belang voor ogen te houden dat steeds een statutenwijziging nodig zal zijn om variaties aan te brengen op het principe van “één aandeel - één stem”, hetzij om meervoudig stemrecht of andere rechten toe te kennen aan bestaande aandelen, hetzij om nieuwe aandelen met dergelijke (stem)rechten uit te geven. Bovendien moet ook in de BV in deze gevallen rekening worden gehouden met de regels inzake soorten van aandelen en soortwijzigingen (art. 5:48 en 5:102 WVV). Deze laatste zijn in BV en NV nagenoeg identiek²⁰.

D. Andere vennootschapsvormen

Voor de andere vennootschapsvormen brengt het WVV heel wat minder wijzigingen op het vlak van de stemrechten. Voor de CV was de flexibiliteit onder toepassing van het vroegere recht reeds zeer groot. Aandelen met meervoudig stemrecht kunnen ook

onder toepassing van het nieuwe CV-recht nog steeds worden uitgegeven (art. 6:41 WVV). Nieuw, en een beperking in plaats van een flexibilisering, is evenwel dat voortaan in de CV geen aandelen meer kunnen worden uitgegeven *zonder* stemrecht (art. 6:19 WVV).

Ook voor de personenvennootschappen (maatschap, VOF, CommV) zijn er op dit vlak geen grote wijzigingen: de vennoten nemen in principe eenparig alle beslissingen die de vennootschap aanbelangen, tenzij daarvan in de vennootschapsovereenkomst wordt afgeweken (art. 4:12 WVV).

Wat de CommVA betreft, kan ter volledigheid worden meegegeven dat deze vennootschapsvorm door het WVV wordt afgeschaft. Bestaande CommVA's kunnen de NV-vorm aannemen. Zij beschikken daarvoor over een overgangstermijn tot 1 januari 2024²¹. Wanneer zij in tussentijd tot een statutenwijziging zouden willen overgaan, zijn zij verplicht meteen ook tot de omzetting van de vennootschap in een andere vorm – in principe de NV – over te gaan.

Gevolgen van het meervoudig stemrecht voor groepsstructuren

A. WVV: nagenoeg ongewijzigde regelen inzake groepsrecht

Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling van de wetgever geweest om bij de invoering van het WVV belangrijke wijzigingen aan te brengen op het vlak van het groepsrecht. De in dat opzicht cruciale definitie van het begrip “controle”, zoals thans vervat in artikel 1:14 WVV, stemt dan ook nagenoeg letterlijk overeen met de vroegere definitie uit artikel 5 W. Venn.²²

18 In genoteerde NV's moet het stemrecht beperkt blijven tot één stem per winstbewijs.

19 H. DE WULF, “Effecten bij BV, NV en CV: categorieën, uitgifte en overdracht” in D. BRULOOT (ed.), *Rechtskroniek voor het Notariaat – Deel 34*, Brugge, die Keure, 2019, 50.

20 Cf. *supra*.

21 Zie de artikelen 39 en 41 van de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *BS* 4 april 2019.

22 De analyses van het begrip die onder toepassing van het oude recht werden gemaakt, blijven bijgevolg nog steeds in belangrijke mate hun geldingskracht behouden, zie bv. K. BYTTEBIER, “Analyse van de begrippen controle, moeder-

Controle wordt nog steeds omschreven als de bevoegdheid om een beslissende invloed uit te oefenen op, hetzij de aanstelling van de meerderheid van de bestuurders, hetzij de oriëntatie van het beleid. Het voornaamste onweerlegbaar vermoeden van controle dat daarbij geldt, is dat van de aandeelhouder die rechtstreeks of onrechtstreeks over een meerderheid van de stemrechten beschikt (art. 1:14, § 2, 1° WVV). Daarnaast geldt ook nog steeds het weerlegbaar vermoeden van controle wanneer men op de laatste en de voorlaatste algemene vergadering een meerderheid van de aanwezige of vertegenwoordigde stemrechten heeft uitgeoefend (art. 1:14, § 3 WVV).

Iedere beweging op het vlak van de aan aandelen verbonden stemrechten is bijgevolg hoogst relevant vanuit het perspectief van het controlebegrip, zodat uiteraard ook de invoering van meervoudig stemrecht dat is. Het kan immers rechtstreeks aanleiding geven tot het ontstaan van een controleverhouding.

De tekst van artikel 1:14 WVV knoopt voor het controlebegrip (onder meer) aan bij de stemrechten, maar verwijst daarbij uitsluitend naar de stemrechten verbonden aan "aandelen" (zie bv. artikel 1:14, § 2, 1° en 4° WVV)²³. Ondertussen is het evenwel duidelijk geworden dat dit niet steunt op een uitdrukkelijke keuze van de wetgever om geen rekening te houden met de stemrechten verbonden aan winstbewijzen. In het recente voorstel van reparatiewet met betrekking tot het WVV wordt de tekst van artikel 1:14 immers op dat specifieke punt aangepast, zodat rekening moet worden gehouden met de stemrechten verbonden aan alle *effecten*²⁴.

en dochtervennootschap en de andere in de artikelen 5-13 W. Venn. gedefinieerde termen", *TRV* 2001, 529-553.

²³ Zie voor kritiek daaromtrent met verwijzing naar de literatuur die onder toepassing van het vroegere, gelijklopende recht reeds hetzelfde verdedigde: D. Rooses, "Standpunt: Verbonden vennootschappen in het WVV, welk nieuws onder de zon?", *TRV-RPS* 2019, 499 e.v.

²⁴ Zie art. 41 van het wetsvoorstel van 4 oktober 2019 tot omzetting van Richtlijn (EU) 2017/828 van het Europees Parlement en de

HET IS UITDRUKKELIJK NIET DE BEDOELING VAN DE WETGEVER GEWEEST OM BIJ DE INVOERING VAN HET WVV BELANGRIJKE WIJZIGINGEN AAN TE BRENGEN OP HET VLAK VAN HET GROEPSRECHT

B. Meervoudig stemrecht en controle

1. BV en niet-genoteerde NV

De invoering van meervoudig stemrecht kan een controleverhouding doen ontstaan. Dat is niet alleen het geval wanneer nieuwe aandelen met meervoudig stemrecht worden uitgegeven, maar meer nog wanneer de stemkracht van reeds bestaande aandelen wordt verhoogd. Voor de aandeelhouder die het meervoudig stemrecht verkrijgt, vereist de toekenning van meervoudig stemrecht bijgevolg bijzondere aandacht vanuit het perspectief van het controlebegrip.

De verantwoordelijkheid rust hierbij in de eerste plaats op de aandeelhouder zelf, zij het dat deze uiteraard de informatie in belangrijke mate zal moeten afleiden uit de bijzondere verslagen van het bestuursorgaan en, in voorkomend geval²⁵, het daarover opgestelde controleverslag, die steeds vereist zullen zijn op grond van de regelen inzake soortwijziging (art. 5:102 en 7:155 WVV)²⁶. *Pro memorie*: het bestuursverslag moet naast een algemene verantwoording van de voorgestelde wijziging in het bijzonder aangeven wat de

Raad van 17 mei 2017 tot wijziging van Richtlijn 2007/36/EG wat het bevorderen van de langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders betreft, en houdende vennootschaps- en verenigingsbepalingen, *Parl.St. Kamer* 2019, DOC 55 0553/001.

²⁵ Een controleverslag van de commissaris of, als er geen commissaris is, een bedrijfsrevisor of een externe accountant, wordt immers slechts vereist wanneer het bestuursverslag financiële of boekhoudkundige gegevens bevat.

²⁶ *Cf. supra*, voorgaande titel, punt B.

gevolgen van de voorgestelde soortwijziging zijn voor de bestaande aandelen. Verder hebben aandeelhouders ook recht om inzage te krijgen in het volledige aandelenregister (art. 5:24 en 7:28)²⁷.

Controleverhoudingen kunnen niet alleen ontstaan of wijzigen bij de toekenning van meervoudig stemrecht, maar ook wanneer het meervoudig stemrecht opnieuw wordt afgeschaft. Ook in dit geval zal evenwel sprake zijn van een soortwijziging en zullen de betrokken aandeelhouders de nodige informatie kunnen afleiden uit de in dat verband vereiste verslaggeving (*cf. supra*).

Bijzondere vragen met betrekking tot het controlebegrip doen zich voor op het vlak van de bijzondere rechten die aan bepaalde aandelen kunnen worden verbonden zoals bijzondere voordrachtsrechten inzake bestuur of vetorechten. Dergelijke rechten kunnen immers tot een controleverhouding aanleiding geven, hetzij omdat men aldus de mogelijkheid verkrijgt om de meerderheid van de bestuurders te benoemen (art. 1:14, § 2, 2° WVV), hetzij omdat men anderszins kan worden geacht een beslissende invloed uit te oefenen op de oriëntatie van het beleid van de vennootschap (art. 1:14, § 1 WVV). Deze vragen zijn evenwel niet nieuw²⁸ en houden geen verband met de invoering van het meervoudig stemrecht door het WVV, zodat daarop in deze context niet verder wordt ingegaan.

2. Loyauteitsstemrecht

Bijzondere aandacht verdient de impact van het loyauteitsstemrecht op eventuele controleverhoudingen in genoteerde NV's.

²⁷ Het recht wordt evenwel beperkt tot het register dat betrekking heeft op de effecten van de categorie van effecten waarover de betrokken aandeelhouder beschikt. M.a.w. een aandeelhouder heeft geen recht op inzage in het register van de winstbewijzen.

²⁸ Zie in dat verband bv. reeds K. BYTTEBIER, "Analyse van de begrippen controle, moeder- en dochtervennootschap en de andere in de artikelen 5-13 W.Venn. gedefinieerde termen", *TRV* 2001, 534 e.v.

CONCREET BETEKENT ÉÉN EN ANDER DAT IN GENOTEERDE VENNOOTSCHAPPEN DIE HET LOYAUTEITSSTEMRECHT HEBBEN INGEVOERD, PLOTS BELANGRIJKE WIJZIGINGEN KUNNEN OPTREDEN OP HET VLAK VAN DE VERDELING VAN DE STEMRECHTEN

Daar waar de toekenning van "gewoon" meervoudig stemrecht steeds een statutenwijziging vereist, bovendien met naleving van de regelen inzake soortwijziging (*cf. supra*), is dat niet het geval voor de verwerving van het loyauteitsstemrecht in genoteerde vennootschappen zoals dat wordt vormgegeven door artikel 7:153 WVV. Uiteraard is een statutenwijziging vereist om het loyauteitsstemrecht als dusdanig in de statuten in te voeren, maar daarna wordt dit recht door de betrokken aandeelhouders *automatisch* verkregen van zodra daartoe aan alle voorwaarden is voldaan en zonder dat daartoe nog enige beslissing of formaliteit moet worden genomen of vervuld (*cf. supra*).

Concreet betekent één en ander dat in genoteerde vennootschappen die het loyauteitsstemrecht hebben ingevoerd, plots belangrijke wijzigingen kunnen optreden op het vlak van de verdeling van de stemrechten. Op die manier kan bijgevolg ook even plots een controleverhouding ontstaan of verdwijnen als gevolg van de werking van het loyauteitsstemrecht²⁹. Uiteraard zal in deze

²⁹ De vraag in welke mate op die manier ook automatisch de drempel kan worden overschreden om een verplicht openbaar bod uit te brengen, wordt door de wetgever negatief beantwoord (art. 5 wet 1 april 2007 op de openbare overnamebiedingen). Zie voor de discussie daaromtrent: P. LAMBRECHT, "Droit de vote multiple et OPA", *TRV-RPS* 2019, 181-187; T. Vos, "De verhouding

context niet zo snel het wettelijk vermoeden van artikel 1:14, § 2, 1° WVV (meerderheid stemrechten) worden geactiveerd, maar ook de concepten gezamenlijke controle (art. 1:14, § 2, 5° WVV) of het anderszins uitoefenen van een beslissende invloed op het beleid van de vennootschap (art. 1:14, § 1 WVV) mogen niet uit het oog worden verloren.

Hetzelfde geldt overigens ook voor het opnieuw verloren gaan van het loyauteitsstemrecht. Ook dat gebeurt immers automatisch in geval van overdracht of dematerialisatie van de betrokken aandelen (*cf. supra*). Ook op die manier kunnen wijzigingen optreden in de controleverhoudingen, zonder dat daarbij in principe enige beslissing wordt genomen of procedure moet worden gevolgd.

Het automatisme waarmee het loyauteitsstemrecht in principe wordt verkregen, is (onder meer) vanuit het perspectief van het controlebegrip weinig wenselijk³⁰. Het gebrek aan wettelijke formaliteiten is bovendien compleet, wanneer wordt aangenomen dat er geen verplichting bestaat om het loyauteitsstemrecht in het aandelenregister te noteren³¹. Aandelen met dubbel stemrecht ingevolge het loyauteitsstemrecht vormen immers geen afzonderlijke soort van aandelen (art. 7:53, § 3 WVV)³². Er bestaat echter allermindst een verbod om het dubbel stemrecht wél in het aandelenregister te noteren.

Meer algemeen lijkt het aangewezen dat vennootschappen bij de invoering van het

loyauteitsstemrecht de wettelijke bepalingen omtrent de verwerving en het verlies van het dubbel stemrecht meer in detail gaan uitwerken³³, in het bijzonder op procedureel vlak. Op die manier kunnen bijvoorbeeld bijkomende, formele voorwaarden aan de verwerving van het dubbel stemrecht worden verbonden of kan het ogenblik waarop het precies wordt verworven worden geconcretiseerd. De wettelijke voorwaarden uit artikel 7:53 WVV moeten bijgevolg begrepen worden als minimumvoorwaarden die in de statuten verder kunnen worden uitgewerkt³⁴.

Besluit

Het meervoudig stemrecht kan als één van belangrijkste conceptuele innovaties worden beschouwd van het nieuwe vennootschapsrecht. Ondertussen wordt duidelijk dat de vennootschapspraktijk ook effectief interesse vertoont voor het fenomeen, te beginnen bij de allergrootste vennootschappen voor wie het meervoudig stemrecht nochtans vaak beperkt moet blijven tot een dubbel stemrecht bij wijze van loyauteitsstemrecht.

De belangrijke verschuivingen op het vlak van de stemkrachtverhoudingen die bij de invoering van meervoudig stemrecht kunnen optreden, kunnen echter verstrekkende gevolgen hebben, niet in het minst op het vlak van de controle over de vennootschap in de zin van artikel 1:14 WVV. Deze vaststelling noopt tot bijkomende waakzaamheid bij de invoering van meervoudig stemrecht in het algemeen en tot bijkomende statutaire actie bij de invoering van het systeem van loyauteitsstemrecht in de genoteerde NV.

tussen het loyauteitsstemrecht en het verplicht bod: een schending van de Overnamerichtlijn?", *TRV-RPS* 2019, 188-207.

30 Hetzelfde geldt ook voor de toepassing van de transparantiewetgeving, zie daaromtrent: C. CLOTTENS en J. DE WOLF, "Het loyauteitsstemrecht in het Wetboek van vennootschappen en verenigingen", *TRV-RPS* 2019, 171 e.v.

31 C. CLOTTENS en J. DE WOLF, "Het loyauteitsstemrecht in het Wetboek van vennootschappen en verenigingen", *TRV-RPS* 2019, 166.

32 Tegen deze interpretatie kan worden ingebracht dat art. 7:29, 7° WVV zonder meer vereist dat het aandelenregister vermeldt: "de aan elk aandeel verbonden stemrechten".

33 Bij voorkeur rechtstreeks in de statuten. Zie daaromtrent C. CLOTTENS en J. DE WOLF, "Het loyauteitsstemrecht in het Wetboek van vennootschappen en verenigingen", *TRV-RPS* 2019, 166 e.v.

34 Maar niet kunnen worden versoepeld.

Résumé

La possibilité d'instaurer un droit de vote multiple dans la SA et la SRL constitue l'une des plus importantes innovations conceptuelles du nouveau Code des sociétés et des associations. Il existe cependant des différences considérables entre le régime de la SRL, de la SA cotée et de la SA non cotée. En ce qui concerne la SRL, quasi toutes les variations des droits des actionnaires sont admises, mais en ce qui concerne la SA, la valeur représentative du capital des actions doit encore être prise en compte. Étonnamment, une grande flexibilité est néanmoins maintenue pour la SA non cotée. Il en est autrement pour la SA cotée où le principe est que le droit de vote multiple ne peut être instauré, à l'exception d'un droit de vote de fidélité. Ce dernier est un double droit de vote pouvant être conféré aux actionnaires ayant détenu des actions nominatives pendant une période ininterrompue d'au moins deux années.

L'instauration de droits de vote multiple aura inévitablement un impact significatif sur le pouvoir de vote au sein d'une société. Ainsi, l'instauration de droits de vote multiple est également très pertinente du point de vue des groupes de sociétés. L'interprétation du concept de « contrôle » resté pratiquement inchangé lors de l'introduction du CSA est primordial pour le droit des groupes, qui se rattache, en effet, en plusieurs points aux droits de vote dont dispose un actionnaire. Cette constatation appelle une vigilance accrue lors de l'instauration de droits de vote multiple en général, et des mesures statutaires complémentaires lors de la mise en place du système du droit de vote de fidélité pour la SA cotée.

Summary

The possibility of introducing multiple voting rights in the public limited liability company (NV/SA) and private limited company (BV/SRL) is considered one of the most important conceptual innovations of the new Code of Companies and Associations (WVV/CSA). There are, however, significant differences between the regime for the BV/SRL, the listed NV/SA and the unlisted NV/SA. Regarding the BV/SRL, almost all variations on shareholder rights are admitted, but, regarding the NV/SA, the capital representing value of shares should still be considered. Nevertheless, flexibility remains surprisingly high for the unlisted NV/SA. Otherwise, for the listed NV/SA, the premise is that no multiple voting rights can be introduced unless loyalty voting rights. The latter is a double voting right that may be granted to shareholders who retained registered shares for an uninterrupted period of at least two years.

The introduction of multiple voting rights will inevitably have a significant impact on the voting power in a company. In this way, the introduction of multiple voting rights is also highly relevant from the perspective of company groups. The content of the key concept of 'control' for group rights, that remained virtually unchanged with the introduction of the WVV/CSA, is connected, in fact, at several points to the 'voting rights' available to a shareholder. This finding calls for additional vigilance in introducing multiple voting rights in general and for further statutory measures in implementing the system of loyalty voting rights for the listed NV/SA.

Woord van de Hoofdredacteur

BELASTINGREGELING VOOR ONDERNEMINGEN: VOOR EEN “DIENST BESLISSINGEN HOUDENDE VEREENVOUDIGING”

Mot du Rédacteur en chef

IMPOSITION DES ENTREPRISES : POUR UN « SERVICE DES DÉCISIONS DE SIMPLIFICATION »

De razendsnel toenemende complexiteit van de fiscale wetgeving kan niet worden ontkend.

In 28 jaar tijd is het Wetboek van de inkomstenbelastingen “1992” meer dan verdubbeld in omvang; alleen al in de afgelopen tien jaar is het toegenomen met meer dan 50% (in vergelijking met de “Fiscolex” van Jean THILMANY).

Deze tendens kan ongetwijfeld niet worden vermeden in het licht van het streven van de wetgever om zowel het belastinginstrument meer voor economische en sociale doeleinden te gebruiken, als de middelen van belastingontwijking door belastingplichtigen te beperken. Deze twee doelstellingen leiden trouwens niet noodzakelijkerwijs tot goed op elkaar afgestemde, of eenvoudige, maatregelen, integendeel.

De recente hervorming van de vennootschapsbelasting (wet van 25 december 2017 waarvan de memorie van toelichting nochtans de vereenvoudiging van de fiscale wetgeving omvatte), de maatregelen getroffen ter uitvoering van de OESO-strategie ter bestrijding van de uitholling van de belastinggrondslagen, of tot omzetting van de Europese richtlijnen antibelastingontwijking, en de fiscale begeleiding van de invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen (wetten van 17 maart 2019) zijn enkele voorbeelden van weezinwekkende

Nul ne peut contester que la législation fiscale se complexifie à une allure effrénée.

En 28 ans, le Code des impôts sur les revenus « 1992 » a plus que doublé de volume ; sur les dix dernières années uniquement, il a grossi de plus de 50% (comparez les « Fiscolex » de Jean THILMANY).

Ceci est sans doute inévitable, au regard du souci du législateur, à la fois, d'utiliser davantage l'instrument fiscal à des fins d'orientation économique et sociale, et de réduire les voies de contournement de l'impôt par les contribuables – ces deux objectifs ne conduisant du reste pas nécessairement à des mesures bien articulées les unes par rapport aux autres, ou simples, que du contraire.

La récente réforme de l'impôt des sociétés (loi du 25 décembre 2017, dont l'exposé des motifs incluait pourtant la simplification de la législation fiscale), les mesures prises en exécution de la stratégie de l'O.C.D.E. en matière de lutte contre l'érosion des bases imposables, ou transposant des directives européennes anti-évasion, l'accompagnement fiscal de l'introduction du Code des sociétés et des associations (lois des 17 mars 2019), constituent quelques exemples de législations rebutantes par leur complexité, même pour les fiscalistes chevronnés. Nous n'osons ici rappeler les

wetgevingen op grond van hun complexiteit, zelfs voor doorgewinterde fiscalisten. Wij durven hier niet te herinneren aan de wonderen (die de wetgever trouwens in snel tempo tracht te vervolmaken) zijnde de regelingen voor financieringskostensurplus, intragroep winstverschuivingen of innovatie-inkomsten. Geen enkele professor is nog in staat om in minder dan een halve dag een concrete uiteenzetting te geven over slechts één van deze mechanismen.

De problematiek van de aftrek van autokosten is hier een bijzonder verhelderend voorbeeld van, waarschijnlijk omdat deze relevanter is voor gewone mensen. Enerzijds is de wetgever terecht van plan om het gebruik van vervuilende auto's fiscaal te bestraffen. Anderzijds moet hij inspelen op de vindingrijkheid van belastingplichtigen die, bijvoorbeeld, "valse hybride voertuigen" zullen kopen. Aanvankelijk genoten dergelijke voertuigen, vóór de correctie of toenemende complexiteit van de wetgeving, een gunstige fiscale behandeling, die echter niet echt verantwoord was ten opzichte van de daadwerkelijk door hen geproduceerde vervuiling.

Het Jaarverslag 2018 van de Dienst Voorafgaande beslissingen (p. 42) zet het volgende uiteen: "De aanvrager wenst de toepassing van een gemiddeld aftrekpercentage te bekomen inzake de vloot bedrijfswagens van Groep X, teneinde op basis van een praktische uitwerking het aftrekpercentage van de autokosten te bepalen in plaats van (doch gebaseerd) op basis van artikel 198*bis* WIB 92. Het verzoek voorziet in de mogelijkheid om een enig en uniform aftrekpercentage te bepalen door een gemiddelde CO₂-uitstoot te berekenen per vennootschap van het volledige wagenpark van deze vennootschap op de eerste dag van het belastbaar tijdperk. De gemiddelde CO₂-uitstoot wordt berekend door de som van alle CO₂-uitstoten per brandstoftype te maken en dit te delen door

merveilles (que le législateur s'emploie du reste à perfectionner à rythme soutenu) que constituent notamment les régimes des surcoûts d'emprunt, des transferts de bénéfiques intra-groupes, ou des revenus d'innovation. Plus aucun professeur n'est à même d'exposer concrètement un seul de ces mécanismes en moins d'une demi-journée...

La problématique de la déduction des frais de voiture, parce que sans doute plus prégnante pour le commun des mortels, en constitue une illustration particulièrement éclairante. D'un côté, le législateur, légitimement, entend pénaliser fiscalement l'utilisation de voitures polluantes. De l'autre, il doit répondre à l'inventivité des contribuables qui, par exemple, achèteront de « fausses hybrides ». Initialement, ces dernières recevaient, avant correction / complexification législative, un traitement fiscal favorable, mais pas vraiment justifié par rapport à la pollution réelle qu'elles génèrent.

Le rapport annuel 2018 du Service des décisions anticipées (page 42) expose ce qui suit : « Le demandeur souhaite pouvoir faire appliquer un pourcentage de déduction moyen concernant une flotte de véhicules de société du groupe X, afin de déterminer le pourcentage de déduction des frais de voiture sur la base de modalités pratiques plutôt que sur la base de l'article 198*bis*, CIR 92 (néanmoins basé sur celui-ci). La requête prévoit la possibilité de déterminer un pourcentage de déduction unique et uniforme en calculant un taux d'émission de CO₂ moyen par société pour l'ensemble du parc automobile de la société au premier jour de la période imposable. Le taux moyen d'émission de CO₂ est calculé en additionnant toutes les émissions de CO₂ par type de carburant et en divisant le résultat

het aantal wagens. Op deze gemiddelde CO₂-uitstoot wordt het wettelijk aftrekpercentage van artikel 198bis WIB 92 toegepast voor het betrokken brandstoftype. Deze werkwijze zou voor aanslagjaar 2020 gelden... Vanaf aanslagjaar 2021 werd artikel 198bis WIB 92 ingrijpend gewijzigd. Vanaf dit aanslagjaar zou de aanvrager het aftrekpercentage berekenen op basis van het gemiddelde van de aftrekpercentages per brandstoftype. Het gemiddelde aftrekpercentage is gelijk aan de som van de aftrekpercentages per voertuig, gedeeld door het aantal voertuigen. Dit bekomen aftrekpercentage (per brandstoftype) wordt dan toegepast op alle autokosten die betrekking hebben op de voertuigen met dat type motor ... Inzake de toestand van het wagenpark wordt steeds de eerste dag van het belastbaar tijdperk in acht genomen, zodat dit percentage gelijk blijft over het gehele belastbaar tijdperk. Te noteren dat ook op eventuele meer- of minderwaarden bij bv. verkoop of buiten gebruikstelling van een individueel voertuig dezelfde gemiddelde percentages zullen worden toegepast.”

Ons inziens is dit een redelijk verzoek, gebaseerd op een bestuurlijke en pragmatische aanpak, dat onder meer wil vermijden dat de onderneming een logge bureaucratie moet ondergaan om voor elke liter brandstof haar fiscaal toegestaan aftrekpercentage te bepalen. Het uit de voorgestelde aanpak voortvloeiend gemiddelde percentage vertoont geen duidelijke vertekening, behalve ten nadele van de belastingplichtige. Laatstgenoemde wil immers het gemiddelde percentage bepalen op basis van “de toestand van het wagenpark op de eerste dag van het belastbaar tijdperk”, hetgeen enkel maar ongunstig voor hem kan zijn, aangezien de tijdens het jaar verworven voertuigen over het algemeen, op het vlak van koolstofnetheid, doeltreffender zijn dan de oudere voertuigen.

par le nombre de véhicules. Le pourcentage de déduction légal de l'article 198bis, CIR 92 est appliqué pour le type de carburant concerné, sur la base de ce taux moyen d'émission de CO₂. Cette méthode entrerait en vigueur pour l'exercice d'imposition 2020... À partir de l'exercice d'imposition 2021, l'article 198bis, CIR 92 sera considérablement modifié. À partir de cette année d'imposition, le demandeur devrait calculer le pourcentage de déduction en se basant sur la moyenne des pourcentages de déduction par carburant. Le pourcentage de déduction moyen est égal à la somme des pourcentages de déduction par véhicule divisée par le nombre de véhicules. Le résultat du calcul de ce pourcentage de déduction (par type de carburant) est ensuite appliqué à tous les frais de voiture qui correspondent aux véhicules avec ce type de moteur... Concernant l'état du parc automobile, le premier jour de la période imposable est toujours pris en considération de telle sorte que ce pourcentage reste identique durant toute la durée de la période imposable. Il est à noter aussi que ces mêmes pourcentages moyens seront appliqués à d'éventuelles plus-values ou moins-values lors de la revente ou du déclassement d'un véhicule individuel par exemple. »

Voilà bien, à nos yeux, une demande raisonnable, basée sur une approche managériale et pragmatique, visant entre autres à éviter à l'entreprise une fastidieuse bureaucratie afin de déterminer, pour chaque litre de carburant, son taux de déduction fiscalement admissible. Le taux moyen résultant de l'approche proposée ne comporte pas de biais apparent, si ce n'est au détriment du contribuable : celui-ci entend en effet déterminer le taux moyen à partir de « l'état du parc automobile le premier jour de la période imposable », ce qui ne peut que lui être défavorable, puisque les véhicules acquis en cours d'année sont généralement plus performants, en termes de propreté carbonique, que les plus anciens.

Maar het antwoord van de Dienst Voorafgaande beslissingen valt als een hakbijl, zij het met de verontschuldigen van de leden van het College: "De DVB heeft begrip voor de gevraagde werkwijze van Groep X gelet op de grootte van het wagenpark en de praktische moeilijkheid om alle autokosten per categorie van bedrijfswagens (voor aanslagjaar 2020) of per individuele bedrijfswagen (vanaf aanslagjaar 2021) op een afzonderlijke kostenpost bij te houden. Evenwel meent de DVB dat er geen wettelijke basis is om met gemiddelde aftrekpercentages te werken, zodat zij dit verzoek niet kan inwilligen omdat het in strijd zou zijn met artikel 198bis WIB 92."

Wat ons betreft, zijn wij ervan overtuigd dat het algemeen belang veeleer vereist om een vereenvoudigingsmethode *te aanvaarden*, door hieraan een wettelijke basis te verlenen. De oprechte en eerlijke vereenvoudiging moet als een absoluut dwingende noodzaak worden beschouwd. Dit weigeren kan sommige belastingplichtigen er enkel toe leiden om belasting te ontwijken of zelfs te emigreren.

Wij verwijten de geachte leden van het College, die hun uiterste best doen om de wetgeving te handhaven, uiteraard niets.

Het gebrek ligt in de wetgeving die de vereenvoudiging als een terugkerende doelstelling afkondigt, maar die voortdurend de complexiteit verhoogt door er laag na laag aan toe te voegen. Wij kunnen derhalve enkel maar hopen dat de wetgever erkent dat, in bepaalde gevallen, zijn wil, weliswaar om goed te doen, in feite leidt tot kafkaïaanse toestanden: is de hel niet geplaveid met goede voornemens?

Het zou volstaan om aan de wet van 24 december 2020 tot instelling van een systeem van voorafgaande beslissingen

Mais la réponse du Service des décisions anticipées tombe comme un couperet, quoiqu'avec les excuses des membres du Collège : « Le SDA *comprend* la méthode de travail demandée par le groupe X vu la taille du parc automobile et les difficultés pratiques que représente le suivi des frais de voiture de société par catégorie (pour l'exercice d'imposition 2020) ou de voiture de société individuelle (à partir de l'exercice d'imposition 2021) dans un poste de coût distinct. Néanmoins, le SDA estime qu'*il n'existe pas de base légale* pour travailler avec des pourcentages de déduction moyens de sorte que le SDA ne peut accéder à cette requête, car elle serait en opposition avec l'article 198bis, CIR 92. »

Pour notre part, nous sommes convaincus que l'intérêt général commande au contraire *d'accepter* une méthode de simplification, en lui donnant une base légale. La simplification sincère et honnête doit être considérée comme un impératif catégorique. La refuser ne peut conduire certains contribuables qu'à contourner, voire à émigrer.

Bien sûr, nous ne reprochons rien aux honorables membres du Collège qui font du mieux qu'ils peuvent pour appliquer la législation.

Le vice est dans la législation, qui proclame la simplification comme objectif récurrent, mais qui sans cesse accroît la complexité en ajoutant couche sur couche. On ne peut dès lors qu'espérer que le législateur reconnaisse que, dans certains cas, sa volonté, certes de bien faire, conduit en réalité à des situations kafkaïennes : l'enfer n'est-il pas pavé de bonnes intentions ?

Il suffirait d'ajouter une disposition à la loi du 24 décembre 2002 instituant un système de décision anticipée en matière fiscale : « Le

in fiscale zaken, de volgende bepaling toe te voegen: "De Dienst stemt in met alle voorstellen van belastingplichtigen die ertoe strekken de toepassing van de fiscale wetgeving te vereenvoudigen, mits de Dienst vaststelt dat deze voorstellen niet zouden kunnen resulteren in een door de Grondwet verboden voorrecht inzake belastingen of in een door het Europees recht verboden staatssteun."

Service donne son accord à toutes propositions des contribuables tendant à simplifier l'application des lois fiscales, pourvu qu'il constate que ces propositions ne sauraient conduire à un privilège en matière d'impôts, prohibé par la Constitution, ou à une aide d'Etat, prohibée par le droit européen. »

Prof. Dr. Michel DE WOLF (UCLouvain en ULIège)

Eredocaan van de *Louvain School of Management*

Erevoorzitter van het Instituut van de Bedrijfsrevisoren (IBR)

Prof. Dr. Michel DE WOLF (UCLouvain et ULIège)

Doyen honoraire de la *Louvain School of Management*

Président honoraire de l'Institut des réviseurs d'entreprises (IRE)

Uw advies interesseert ons: aarzel niet ons uw suggesties mee te delen op het adres info@icci.be.

Votre avis nous intéresse : n'hésitez pas à nous faire part de vos suggestions à l'adresse info@icci.be.